

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Удосконалення управління кредиторською заборгованістю
ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Виконала: студентка 2 курсу групи 8.0721-фк-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування, освітня програма фінанси і кредит

_____ Н.Г. Костенко

Керівник к.е.н., професор Кущик А.П.

Рецензент д.е.н., професор Крилов Д.В.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній рівень магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____ А.П.Кущик
« ____ » _____ 2022 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Костенко Наталії Геннадіївні

1. Тема роботи: «Удосконалення управління кредиторською заборгованістю ПАТ «Запоріжтрансформатор»
керівник роботи: Кущик Анатолій Петрович, к.е.н., професор
затверджені наказом ЗНУ від 30 червня 2021 р. № 967-с.
2. Строк подання студентом роботи: 14 листопада 2022 р.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності ПАТ «Запоріжтрансформатор», Державної служби статистики України, Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність, та етапи управління кредиторською заборгованістю, визначити методи аналізу кредиторської заборгованості; провести оцінку фінансового стану ПАТ «Запоріжтрансформатор»; провести аналіз динаміки та структури кредиторської заборгованості; провести порівняльний аналіз кредиторської і дебіторської заборгованості та визначити шляхи вдосконалення управління кредиторською заборгованістю.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 30 рис., 25 табл. і 15 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Кущик А.П., к.е.н., професор	8.08.2022 р.	8.08.2022 р.
2	Кущик А.П., к.е.н., професор	13.09.2022 р.	13.09.2021 р.
3	Кущик А.П., к.е.н., професор	04.10.2022 р.	04.10.2022 р.

7. Дата видачі завдання: 20 червня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	20.06.2022 – 30.07.2022	виконано
2.	Виконання вступу	1.08.2022 – 07.08.2022	виконано
3.	Виконання розділу 1	08.08.2022 – 12.09.2022	виконано
4.	Виконання розділу 2	13.09.2022 – 3.10.2022	виконано
5.	Виконання розділу 3	4.10.2022 – 17.10.2022	виконано
6.	Формулювання висновків	18.10.2022 – 1.11.2022	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	1.11.2022 – 13.11.2022	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	14.11.2022	виконано

Студент _____ Н.Г. Костенко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ А.П. Кущик
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.Ю. Кисільова
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 108 с., 30 рис., 25 табл., 74 джерела, 4 додатки.

Об'єктом дослідження є процес управління кредиторською заборгованістю на ПАТ «Запоріжтрансформатор».

Предметом дослідження є теоретичні і практичні питання щодо підвищення ефективності та вдосконалення управління кредиторською заборгованістю ПАТ «Запоріжтрансформатор».

Метою кваліфікаційної роботи магістра є розробка теоретико-методичних й організаційних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління кредиторською заборгованістю підприємства в умовах ринкових відносин.

Методи дослідження: логічного узагальнення, дедуктивний, фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення та ін.

Одержані результати: досліджено теоретичну сутність, етапи та методи аналізу кредиторської заборгованості; удосконалено процес управління кредиторською заборгованістю; наведено динаміку та структуру кредиторської заборгованості; наведено аналіз кредиторської заборгованості на досліджуваному підприємстві; виявлено можливості покращення процесу управління кредиторською заборгованістю.

Результати дослідження можуть бути застосовані підприємствами, зокрема, методика оцінки фінансового стану підприємства, аналіз кредиторської заборгованості.

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ВЕРТИКАЛЬНИЙ АНАЛІЗ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, ГОРИЗОНТАЛЬНИЙ АНАЛІЗ, ЗОБОВ'ЯЗАННЯ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, БОРГ

SUMMARY

Qualifying work of the master: 108 pp., 30 fig., 25 tab., 74 references, 4 annex.

The object of the study is the process of managing the company's accounts payable.

The subject of the study is theoretical and practical issues related to increasing the efficiency and improving the management of payables of PJSC «Zaporizhtransformator».

The purpose of the master's thesis is to develop theoretical, methodological and organizational provisions and practical recommendations for improving the management of the company's payables in the conditions of market relations.

Research methods: logical generalization, deductive, financial-economic and statistical analysis, comparison, summary, etc.

The obtained results: the theoretical essence, stages and methods of the analysis of accounts payable were investigated; the payables management process has been improved; the dynamics and structure of accounts payable are given; ratio analysis of accounts payable at the investigated enterprise is provided; problems were systematized and opportunities to improve the payables management process were identified.

The theoretical significance of the project lies in the study theoretical foundations for the effective implementation of accounts payable management, the concept and structure of this debt, the main stages of its management and optimization methods.

The practical importance of the work is based on the fact that the issues discussed in this work are directly related to the resolution of problems at enterprises, their economic condition and the proposal of the main measures to improve the management of accounts payable in order to achieve effective work enterprises.

The results of the research can be applied by enterprises, in particular, the method of assessing the financial condition of the enterprise, the analysis of accounts payable.

PAYABLES, CURRENT LIABILITIES, LONG-TERM LIABILITIES,
VERTICAL ANALYSIS, FINANCIAL CONDITION, HORIZONTAL
ANALYSIS, LIABILITIES, RESTRUCTURING, RECEIVABLES, DEBT

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	10
1.1 Сутність та класифікація кредиторської заборгованості.....	10
1.2 Управління кредиторською заборгованістю.....	23
1.3 Методи аналізу кредиторської заборгованості.....	30
2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПАТ «ЗАПОРІЖТРАНСФОРМАТОР».....	40
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	40
2.2 Аналіз фінансового стану підприємства.....	46
2.3 Аналіз складу та структури кредиторської заборгованості на ПАТ «Запоріжтрансформатор».....	57
2.4. Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.....	69
3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПАТ «ЗАПОРІЖТРАНСФОРМАТОР».....	76
3.1 Основні напрями управління кредиторською заборгованістю на підприємстві.....	76
3.2 Впровадження сучасних методів управління кредиторською заборгованістю на ПАТ «Запоріжтрансформатор».....	86
ВИСНОВКИ.....	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	101
ДОДАТКИ.....	109

ВСТУП

В сучасних умовах майже всі без винятку підприємства у своїй господарській діяльності не обходяться без кредиторської заборгованості. Той аспект, наскільки швидко те чи інше підприємство може розрахуватися зі своїми кредиторами, є одним із опорних показників його фінансової діяльності. Збільшення або зниження кредиторської заборгованості може спричинити зміну фінансового стану підприємства. В даному випадку необхідно пам'ятати, що будь-яке прийняте рішення може бути не тільки неправильним, а й зазнати негативних фінансових наслідків, відповідно завжди необхідний контроль стану розрахунків із кредиторами. Структурна організація управління кредиторською заборгованістю відіграє безпосередню роль у прискоренні оборотності оборотних коштів та успішному функціонуванні підприємства.

У найбільш загальному вигляді формуванням та кредиторською заборгованістю підприємства займалися такі видатні вчені як М.П. Хохлов, О.Ф. Томчук, О.С. Іоффе, Б. Райан, А.Г. Загородній, Г.В. Мисака, С.Ф. Голов, К.П. Сінявський, Г.О. Партин, І.П. Косарева, О.Б. Чорненька та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є розробка теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління кредиторською заборгованістю підприємства в умовах ринкових відносин.

Для досягнення зазначеної мети поставлені такі завдання:

- надати визначення сутності зобов'язань та кредиторської заборгованості;
- визначити класифікацію та склад кредиторської заборгованості підприємства;
- розглянути методи аналізу кредиторської заборгованості підприємства в умовах ризиків та невизначеності;

- надати загальну характеристику фінансово-господарської діяльності ПАТ «Запоріжтрансформатор»;
- провести аналіз динаміки та структури кредиторської заборгованості на ПАТ «Запоріжтрансформатор»;
- здійснити прогнозування кредиторської заборгованості підприємства;
- запропонувати заходи для покращення управління кредиторської заборгованості ПАТ «Запоріжтрансформатор».

При виконанні дослідження залежно від конкретних цілей і завдань використано методи економічного аналізу та вивчення економічних процесів: нормативно-розрахунковий, балансовий, групувань, вертикальний та горизонтальний аналіз, коефіцієнтний аналіз.

Основою для написання роботи стали Закони України, нормативно-правові акти України, економічна література вітчизняних та зарубіжних вчених, річна звітність ПАТ «Запоріжтрансформатор», результати власних досліджень, що дозволило вивчити основні теоретичні положення управління кредиторської заборгованості підприємства.

Практичне значення одержаних у кваліфікаційній роботі результатів полягає в розробці рекомендацій щодо розробки напрямів вдосконалення управління кредиторської заборгованості ПАТ «Запоріжтрансформатор», а саме: формування напрямів мінімізації та оптимізації кредиторської заборгованості; прогнозування кредиторської заборгованості підприємства; розробка механізму дієвої системи ефективного управління кредиторської заборгованості.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями:

- дістав подальшого розвитку алгоритм управління кредиторською заборгованістю на ПАТ «Запоріжтрансформатор»;
- удосконалено оптимальний рівень кредиторської заборгованості на ПАТ «Запоріжтрансформатор»;
- удосконалено оптимізацію рівня кредиторської заборгованості.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Сутність та класифікація кредиторської заборгованості

Кредиторська заборгованість є одним із джерел формування засобів для підприємств і тому виступає складовою частиною господарських операцій економічних суб'єктів, з точки зору їх фінансової стабільності. Проте залучення позикових засобів останнім часом спрямоване не на розвиток виробництва, а, навпаки, на погашення своїх зобов'язань перед іншими кредиторами.

Перш ніж визначити що таке «кредиторська заборгованість», розглянемо сутність поняття «зобов'язання».

В економічній літературі можна зустріти багато різноманітних визначень поняття «зобов'язання», для позначення якого у науковому обороті використовується широкий спектр термінів: «позика», «кредит», «борг підприємства», що призводить до неоднозначного розуміння сутності цих понять.

Нормативні документи по-різному трактують поняття «зобов'язання». Так, зокрема, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає зобов'язання як заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [1]. У Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку №37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» зобов'язання розглядається як існуюче зобов'язання суб'єкта господарювання, яке виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, призведе до вибуття ресурсів суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди [2].

Отже, усі визначення поняття «зобов'язання», що наведені в діючих нормативних документах, сформульовані таким чином, що лише перераховують складові даного поняття.

Розглянемо поняття «зобов'язання» у працях вітчизняних та зарубіжних науковців (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Сутність поняття «зобов'язання»

Вчені	Визначення
Б. Райан [3, с. 55]	Зобов'язання – вільно укладена згода між двома чи більше сторонами для здійснення певної діяльності, що має економічну цілеспрямованість
К.П. Сінявський [4]	Зобов'язання – це урегульовані нормами права суспільні відносини між правосуб'єктними суб'єктами, які виникають, змінюються і припиняються щодо як майнових, так і немайнових об'єктів, внаслідок чого у однієї зі сторін виникає обов'язок вчинити певні дії чи утриматись від їх вчинення, невиконання якого є підставою для застосування засобів юридичної відповідальності.
О.С. Іоффе [5]	Зобов'язання – закріплене законом суспільне відношення з переміщення майна та інших результатів праці, в силу якого одна особа (кредитор) має право вимагати від іншої особи (боржника) вчинити певні дії чи утриматись від вчинення певних дій.
І.В.Орлов [6]	Зобов'язання – обов'язки підприємства з виплати боргу, передачі активу, надання послуг, виконання робіт, що має суб'єктивний склад, динамічність, наказовий зміст, цілеспрямованість, конкретність, санкціонованість, які виникають у результаті минулих операцій, виконання яких приведе до зменшення активів і збільшення капіталу.

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку та Положення (стандарт) бухгалтерського обліку не містять визначення сутності поняття «кредиторська заборгованість», тому доцільно відразу ознайомитись з трактуванням даного поняття у працях вітчизняних та зарубіжних науковців (табл. 1.2).

Поняття кредиторської заборгованості розглядається і формулюється фахівцями як з юридичної (правової) точки зору, так і з економічної. Як правова категорія кредиторська заборгованість – певна частина майна організації, що є предметом зобов'язальних правовідносин між організацією та її позикодавцем. Щодо економічної складовою вона включає у собі

частину майна підприємства (зазвичай, кошти) і товарно – матеріальні цінності.

Таблиця 1.2 – Сутність поняття «кредиторська заборгованість» у працях вчених

Вчені	Визначення
О.Б. Чорненька [7]	Кредиторська заборгованість – результат правовідносин суб’єкта господарювання, який є наслідком вчинення певної дії одного суб’єкта до іншого суб’єкта господарювання, фізичної особи, держави, позабюджетного фонду щодо передачі ТМЦ, грошових коштів чи інших активів, надання послуг, виконання робіт, або дії законодавчо-нормативних документів (виникнення заборгованості з податків чи інших обов’язкових платежів перед бюджетом та позабюджетними цільовими фондами) та надає кредитору право вимоги.
М.П. Хохлов, О.С. Корнієнко [8]	Кредиторська заборгованість – позичені підприємством в інших юридичних і фізичних осіб грошові кошти, оцінені в гривнях, щодо яких у підприємства існують зобов’язання погашення у певний строк.
О.Є. Майборода, І.П. Косарева, І.О. Корабейнікова [9]	Кредиторська заборгованість – правові відносини між сторонами, які мають документальне підтвердження щодо тимчасового залучення підприємством у власне користування грошових коштів, які не належать підприємству, або це різновид комерційного кредиту, форма розрахунку за товари і послуги, які придбаються.
О.Ф. Томчук [10]	Кредиторська заборгованість – різновид комерційного кредиту, який виступає важливим фактором стабілізації фінансового стану підприємства.
В.І. Матюха, Г.В. Мисака [11]	Кредиторська заборгованість – це можливість підприємства тимчасово використовувати запозичені ресурси, але з іншого боку також зменшує показники платоспроможності і ліквідності.
Г.О. Паргин, А.Г. Загородній [12]	Кредиторська заборгованість – заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла в результаті здійснених раніше дій (подій), оцінена в гривнях і щодо якої в підприємства існують зобов’язання її погашення в певний строк.
С.Ф. Голов, В.М. Костюченко [13]	Кредиторська заборгованість – суми, які нараховуються постачальникам за купівлю у них товарів або послуг в кредит.

Таким чином, виходячи із визначень науковців (табл.1.2) можна підсумувати, що кредиторська заборгованість є багатоплановою економічною категорією, що включає в себе різні її види.

Тому, вважаємо, що кредиторська заборгованість – це складова кругообігу капіталу, котра виступає предметом обов’язкових правовідносин між боржником і його кредитором, що виникли на стадії постачання і мають гривневий еквівалент.

Основу побудови бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості визначає її класифікація. Кредиторська заборгованість класифікується залежно від змісту зобов’язань, від тривалості та можливості виконання зобов’язань. Види кредиторської заборгованості представлені на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Класифікація кредиторської заборгованості [39]

Щодо поділу кредиторської заборгованості на довгострокову та короткострокову слід зазначити таке. У широкому розумінні до складу кредиторської заборгованості включається будь-яка заборгованість організації будь-кому.

У складі довгострокової заборгованості мається на увазі заборгованість за довгостроковими кредитами та позиками. Але відомо, що позики та кредити в українському бухгалтерському обліку та звітності відокремлені від кредиторської заборгованості та класифікуються як довгострокові та короткострокові зобов'язання. Тим не менш, у багатьох літературних джерелах з економічної та юридичної точки зору всі види позикових та кредитних зобов'язань включаються до складу кредиторської заборгованості.

Кредиторська заборгованість подається як короткострокова, якщо термін її погашення трохи більше 12 місяців після звітної дати [16].

По можливості виконання зобов'язань перед кредиторами заборгованість можна поділити на нормальну та прострочену.

При цьому у складі простроченої кредиторської заборгованості можна виділити два види заборгованості: заборгованість, термін позовної давності за якою не минув, і незатребувану заборгованість (зі строком позовної давності).

До цієї класифікації можна додати, що у складі зобов'язань будь-якої організації умовно можна виділити також строкову заборгованість (заборгованість перед бюджетом з оплати праці, із соціального страхування та забезпечення) та звичайну (зобов'язання перед дочірніми та залежними товариствами, аванси отримані, векселі до сплати, іншим кредиторам; заборгованість постачальникам). Ця класифікація часто використовується при економічному аналізі. Якщо дебіторська заборгованість фактично є компонентом власних коштів підприємства, то кредиторська заборгованість фактично є компонентом позикових коштів. Загальна риса кредиторської та дебіторської заборгованостей – те, що вони засновані на розриві у часі між товарною угодою та її оплатою.

Розподіл кредиторської заборгованості за джерелами утворення представлено на рис. 1.2.

Рисунок 1.2 – Розподіл кредиторської заборгованості [7]

Кредиторами можуть виступати і окремі особи, яким підприємства за що-небудь заборгувало грошові суми, наприклад, утримало аліменти, але ще на перерахувало їх одержувачам [22].

Критерії визнання зобов'язань наведено на рис. 1.3.

Рисунок 1.3 – Критерії визнання зобов'язань

Наведемо ще одну класифікацію кредиторської заборгованості представлену на рис.1.4.

Рисунок 1.4 – Класифікація кредиторської заборгованості за критеріями

Дану класифікацію розглянемо більш детально.

1. За встановленим строком погашення.

Кредиторську заборгованість поділяють за строком погашення на довгострокову та поточну.

Поточні зобов'язання – ті, що будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або 12 місяців з дати балансу.

Довгостроковими зобов'язаннями вважаються всі зобов'язання, які не є поточними. Тобто ті зобов'язання, які не очікуються до погашення протягом операційного циклу підприємства або 12 місяців з дати балансу.

2. За способом погашення.

Способом погашення кредиторську заборгованість (зобов'язання) поділяють на грошову і товарну.

Грошова – це кредиторська заборгованість (зобов'язання), яка буде погашена грошовими коштами (у гривні або валюті) чи їхніми еквівалентами.

За своєю природою грошова кредиторська заборгованість є не чим іншим, як фінансовим зобов'язанням. Таким чином грошовою кредиторською заборгованістю (зобов'язанням) слід вважати заборгованість за отримані товари, роботи, послуги з наступною оплатою грошовими коштами (з відстроченням/розстроченням платежу); отримані позики; видані векселі; кредити в банках.

Товарна – якщо кредиторська заборгованість (зобов'язання) має бути погашена товарами (роботами, послугами), а не грошима, то вона іменується товарною. До неї, зокрема, належить аванс, отриманий підприємством-продавцем у рахунок наступного постачання продукції, товарів, робіт або послуг [29].

3. За своєчасністю погашення.

За своєчасністю погашення кредиторська заборгованість (зобов'язання) в обліку може бути виділена у звичайну, прострочену і таку, що підлягає списанню (назвемо її безнадійною).

Звичайною вважається кредиторська заборгованість (зобов'язання), строк сплати якої за договором ще не настав. Тобто до моменту порушення строків виконання договірних зобов'язань кредиторська заборгованість

вважається звичайною. Причому звичайними можуть бути як довгострокові зобов'язання, так і поточні.

Простроченими вважаються зобов'язання, які підприємство не почало виконувати або не виконало у строк, установлений договором.

Безнадійним (таким, яке підлягає списанню) вважається зобов'язання, якщо на дату балансу воно не підлягає погашенню.

У разі ліквідації кредитора (припинені юр.особи) логічно, що повертати борг уже нікому. А отже, потрібно списати кредиторську заборгованість – визнати її безнадійною [29].

Кредиторська заборгованість підприємства також може бути класифікована на:

- зовнішню;
- внутрішню.

Зовнішня кредиторська заборгованість характеризує короткостроковий вид позикових коштів, використовуваних фірмою і формованих нею рахунок зовнішніх джерел. До неї належить заборгованість компанії перед партнерами та контрагентами за договірними та корпоративними зобов'язаннями: борги з платежів постачальникам за поставлені товари, підрядникам – за виконані роботи з повернення отриманих, але не відпрацьованих авансів, оплата векселів.

Внутрішня кредиторська заборгованість підприємства характеризує короткостроковий вид позикових коштів, використовуваних фірмою і формованих нею рахунок внутрішніх джерел. До неї відноситься заборгованість підприємства з оплати праці, єдиного соціального податку, перерахування податків до бюджетів різних рівнів, перерахування внесків на страхування майна підприємства, перерахування внесків на особисте страхування персоналу, розрахунків з дочірніми компаніями та іншим нарахуванням у складі внутрішньої кредиторської заборгованості підприємства. Нарахування коштів за різними видами внутрішньої кредиторської заборгованості здійснюються компанією щодня (принаймні

здійснення поточних господарських операцій), а погашення зобов'язань із цієї внутрішньої заборгованості – у певні (встановлені) терміни в діапазоні до одного місяця [30].

В Україні законодавчі акти направлені на те, що підприємства, незалежно від форм власності працювали в однакових умовах, мали однакові права, а також в однаковій степені несли відповідальність за результати своєї роботи.

Нижче в табл.1.3. приведено характеристику нормативної бази щодо аудиту операцій з кредиторською заборгованістю підприємств.

Загальний підхід до аудиту кредиторської заборгованості та вимоги до її відображення у фінансовій звітності визначені у таких основних нормативних документах [31].

Таблиця 1.3 – Нормативні документи, які регламентують контроль кредиторської заборгованості

№	Назва документа	Ким і коли затверджено	Короткий зміст
1	2	3	4
1	Конституція України	ВР України 28.06.1996 р.	Основа правової бази України на якій будується діяльність усіх підприємств незалежно від форми власності.
2	Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу України»	Постанова ВРУ 20.01.1993 р. (з наступними змінами та доповненнями)	Цей закон визначає статус державної контроль-ревізійної служби України, її функції та правові основи діяльності.
3	Закон України «Про ведення бухгалтерського обліку та фінансову звітність в Україні»	Постанова ВРУ 16.07.1999 №996- XIV	Регламентує основні принципи ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні.
4	ПБО 2 «Баланс»	Наказ МФУ від 31.03.1999 р. №87 із змінами згідно наказу №131 від 14.06.2000 р.	Визначає загальні вимоги до розкриття статей балансу (в тому числі і статей кредиторської заборгованості). Застосовується для складання бухгалтерської звітності за операціями, що відбуваються з 2000 р.

Продовження таблиці 1.3

1	2	3	4
5	ПБО 11 «Зобов'язання»	Наказ МФУ від 01.07.2000 р.	Визначає методологію формування у бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання, тобто кредиторську заборгованість підприємства. Застосовується щодо обліку операцій, які відбуваються з 2000 р.
6	План рахунків і бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	Наказ МФУ №291 від 30.11.1999 р.	Закріплює загальний концептуальний підхід до побудови системи бухгалтерського обліку. Визначає перелік рахунків для обліку окремих елементів.
7	Інструкція про порядок проведення ревізій і перевірок органами ДКРС в Україні	Наказ Голов КРУ №121 від 03.10.1997 р.	Ця інструкція висвітлює основні положення проведення ревізій і перевірок органами ДКРС в Україні.

Негативним у теперішньому стані законодавчих актів України, що регулюють фінансово-господарський механізм, є велика чисельність діючих нормативних актів. Більшість з них є затвердженими органами влади із змінами та доповненнями до законів і підзаконних актів, що є незручним для користувача, бо щоб одержати повний зміст основного нормативного документу потрібно співставити декілька його змінених варіантів.

Далі доцільно розглянути склад кредиторської заборгованості підприємства.

Значну питому вагу в складі джерел коштів підприємства займають позикові кошти, в тому числі і кредиторська заборгованість. Тому необхідно також вивчати, аналізувати поряд з кредиторською заборгованістю і дебіторську, її склад, структуру, а потім провести порівняльний аналіз з дебіторською заборгованістю.

До складу кредиторської заборгованості входять показники зображені на рис. 1.5 [14].

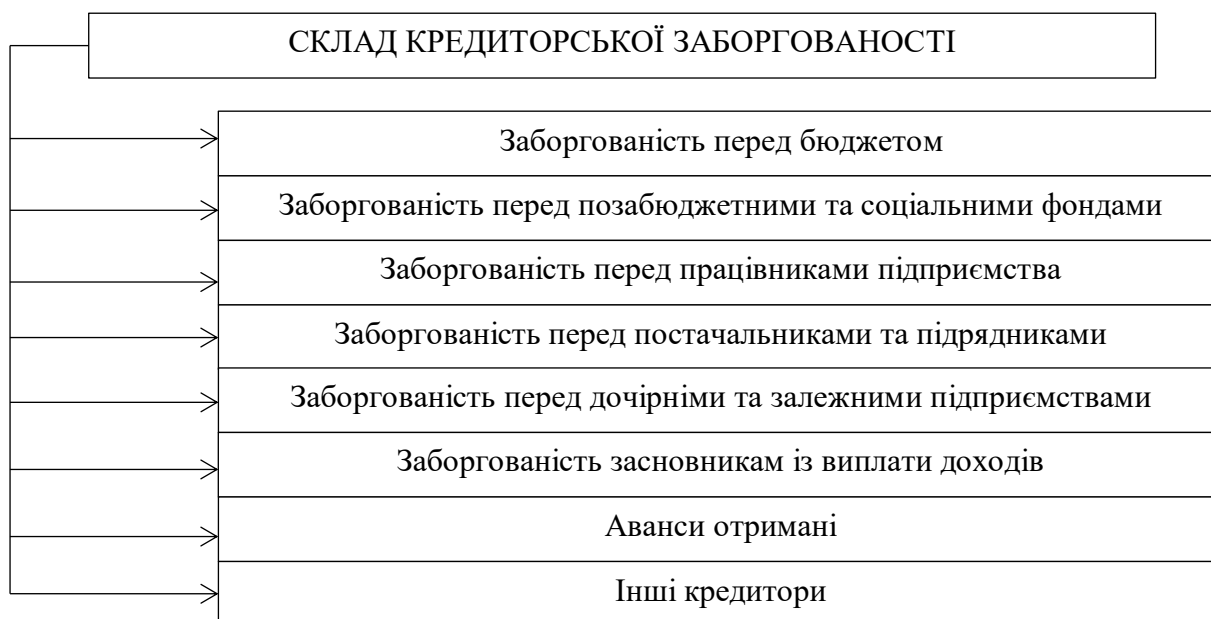

Рисунок 1.5 – Склад кредиторської заборгованості підприємства

Залежно від юридичної природи та правового режиму зазначені позиції можна звести до трьох груп [39].

Перша група – заборгованість підприємства перед бюджетом, позабюджетними та соціальними фондами.

Заборгованість перед бюджетом – це насамперед недоїмки – не сплачені вчасно податки, нараховані податковими органами фінансові санкції.

Заборгованість по платежах, прирівняним з погляду їхньої обов'язковості до податкових (дорожні фонди, митні збори, державне мито) та інших видів платежів, що надходять безпосередньо на казначейські рахунки федеральний, регіональний та місцевий бюджети.

Друга група – заборгованість підприємства перед її співробітниками:

- борги із виплат працівникам заробітної плати;
- компенсації;
- платежі у порядку відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю, тощо.

Третя група – заборгованість перед контрагентами та партнерами за договірними та корпоративними зобов'язаннями:

– борги з платежів:
 а) постачальникам – за поставлені товари та надані роботи (послуги);
 б) підрядникам – за виконані роботи;
 – заборгованість підприємства перед засновниками із виплати доходів тощо [39].

Кредиторська заборгованість є найдоступнішим джерелом оцінки поточної діяльності підприємства. За допомогою економічного аналізу знаходять той поріг допустимої заборгованості, який дозволяє скористатися її перевагами, але не дає перейти межу, за якою йдуть втрата ділового іміджу та пов'язані з цим негативні наслідки. У ряді випадків підприємству необхідно піти на зменшення кредиторської заборгованості з метою скорочення витрат на обслуговування боргу.

Виникнення кредиторської заборгованості є об'єктивним процесом. Її наявність, розміри і склад неоднозначно впливають на результати господарської діяльності підприємства, оскільки мають як позитивні, так і негативні риси (рис. 1.6).

Рисунок 1.6 – Переваги та недоліки формування кредиторської заборгованості підприємства

Для ефективного управління кредиторською заборгованістю необхідно аби підприємство володіло всіма, або хоча б декількома з таких характеристик як: високий рівень платоспроможності, ліквідності, кредитоспроможності та рентабельності. Адже підприємство з такими властивостями може стати більш прибутковим.

1.2 Управління кредиторською заборгованістю

Відповідно до уявлень, що склалися у фінансовому менеджменті управління кредиторської заборгованістю – це оптимізація суми заборгованості організації перед іншими юридичними та фізичними особами. Необхідність управління кредиторської заборгованістю впливає з того, що вміле використання тимчасово залучених коштів сприяє максимізації прибутку від діяльності організації. Управління кредиторською заборгованістю передбачає: правильний вибір форми заборгованості (банківська чи комерційна) з метою мінімізації відсоткових виплат та витрат на придбання матеріальних цінностей; встановлення найбільш зручної форми банківського кредиту та його терміну (короткострокова позичка без забезпечення, кредит під заставу тощо); недопущення утворення простроченої заборгованості, пов'язаної із додатковими витратами (штрафні санкції, пені).

Для ефективного управління боргами компанії необхідно визначити їх оптимальну структуру для конкретного підприємства і в конкретній ситуації: скласти бюджет кредиторської заборгованості, розробити систему показників (коефіцієнтів), що характеризують, як кількісну, так і якісну оцінку стану і розвитку відносин з кредиторами підприємства і прийняти певні значення таких показників за планові [28].

Далі в процесі оптимізації кредиторської заборгованості повинен бути аналіз відповідності фактичних показників їх рамковому рівню, а також аналіз причин виниклих відхилень.

На закінчення, в залежності від виявлених невідповідностей і причин їх виникнення, повинен бути розроблений і виконаний комплекс практичних кроків по приведенню структури боргів у відповідність з плановими (найкращими) параметрами.

Бланк І.А виділяє такі методи управління кредиторською заборгованістю підприємства:

- регулярні переговори з постачальниками щодо умов постачання;
- індивідуальна робота з кожним постачальником;
- вибір постачальників із відповідними умовами оплати;
- збільшення товарного кредиту та строку відстрочення платежу від постачальника на основі визначення фіксованого обсягу місячних закупівель;
- перехід на оплату постачальникам після реалізації продукції;
- несанкціонована затримка платежів постачальникам;
- отримання знижок за обсягом продукції, що закуповується за певний період часу .

Управління рухом кредиторської заборгованості – це встановлення таких договірних взаємовідносин з постачальниками, які ставлять терміни і розміри платежів підприємства останнім в залежність від надходження грошових коштів від покупців. Мова йде про одночасне управління рухом як дебіторської, так і кредиторської заборгованості. Здійснення такого управління передбачає наявність інформації про стан дебіторської і кредиторської заборгованості і їх оборотності. Тому як початкові дані для такої оцінки повинні бути прийняті борги, що відносяться саме до цього періоду. Іншими словами, з балансових залишків дебіторської і кредиторської заборгованості треба виключати довгострокову і прострочену, тобто ті елементи боргів, перетворення яких в грошові кошти відносяться до інших тимчасових періодів [19].

Виникнення кредиторської заборгованості є об'єктивним процесом. Її наявність, розміри і склад неоднозначно впливають на результати

господарської діяльності підприємства, оскільки мають як позитивні, так і негативні риси (табл. 1.4.).

Таблиця 1.4 – Переваги та недоліки формування кредиторської заборгованості підприємства

Напрямок впливу	Кредиторська заборгованість
Позитивний вплив на діяльність підприємства	– додаткове фінансування оборотних коштів і нарощування економічного потенціалу; – здобуття додаткового прибутку; – зниження витрат на залучення капіталу; – зниження ризику втрат від інфляції та ін.
Негативний вплив на діяльність підприємства	– підвищення розміру зобов'язань; – виникнення втрат від недоотримання знижок на продукцію, товари, послуги, що купуються; – виникнення ризику втрати платоспроможності і фінансової стійкості та ін.

Існують певні підходи (методи) з управління кредиторської заборгованістю, їх наведено на рис. 1.7

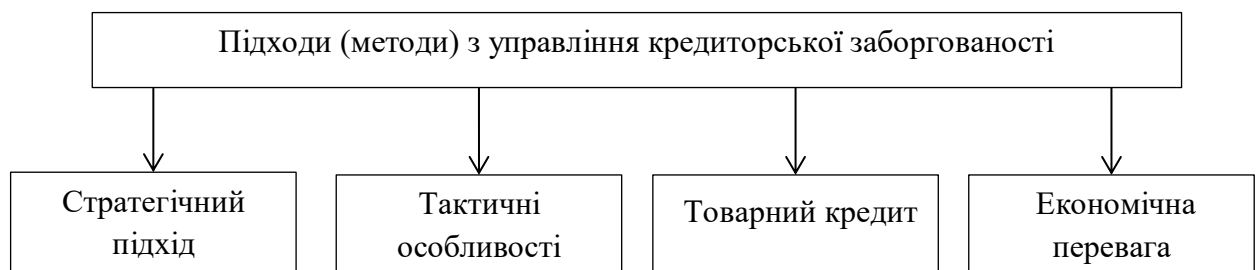

Рисунок 1.7 – Підходи (методи) з управління кредиторської заборгованості

Розглянемо детальніше кожний метод управління кредиторською заборгованістю [19]. .

1. Стратегічний підхід.

Підприємству необхідно розробити та дотримуватися чіткої стратегічної політики щодо такого фактору як залучення та використання позикового капіталу, для максимальної чи повної відповідності цілям

забезпечення фінансової стійкості підприємства, а також збільшення прибутку та підвищення конкурентоспроможності.

Насамперед підприємство має поставити перед собою питання: «За рахунок яких коштів вести господарську діяльність, власних чи залучених?» Залежно від способу формування власні джерела фінансування організації поділяються на внутрішні та зовнішні (залучені). Услід за цим питанням перед керівництвом фірми виникає завдання виявити кількісне співвідношення власного та позикового капіталу. Розв'язання цього завдання залежить від багатьох факторів зовнішнього і внутрішнього порядку (виду). Під зовнішнім фактором маються на увазі галузеві особливості, макроекономічні показники, ситуація конкурентного середовища та багато іншого, щодо внутрішніх факторів сюди включають кредитоспроможність, рівень рентабельності, оборотність активів та інше. Існує думка, що та організація, яка використовує лише власний капітал для господарювання є максимально стійкою. Така думка абсолютно не вірна.

Таким чином, можна зробити висновок, що менеджери в процесі розробки політики кредитування власного бізнесу повинні виходити з вирішення наступних першочергових завдань – максимізації прибутку підприємства, скорочення витрат, досягнення екстенсивного та інтенсивного розвитку компанії (розширене відтворення), утвердження конкурентоспроможності, зрештою ці завдання та визначають фінансову стійкість компанії. Фінансування даних завдань має бути досягнуто у повному обсязі. Для цього, після використання всіх власних джерел (власний капітал та прибуток – найдешевші ресурси), мають бути в заданому обсязі залучені позикові кошти кредиторів. При цьому найбільш вагомим фактором у процесі планування використання позикового капіталу слід вважати його вартість, яка повинна дозволяти зберегти рентабельність бізнесу на достатньому рівні [19].

2. Тактичні особливості.

Наступним кроком у процесі розробки політики використання позикових ресурсів є виявлення найприйнятніших тактичних підходів. Існує кілька шляхів залучення та отримання позикових коштів, а саме:

- Кошти інвесторів (розширення статутного фонду, спільний бізнес);
- Банківський або фінансовий кредит (у тому числі випуск облігацій);
- Товарний кредит (відстрочка оплати постачальникам);
- Використання власної «економічної переваги».

Зважаючи на те, що процес залучення додаткових фінансових джерел для цілей власного бізнесу розглядається нами з точки зору максимізації безпеки даного процесу, слід зупинитися на двох найбільш важливих, в даному питанні, характеристиках цього способу позики. Перша характеристика – відносна дешевизна: як правило, інвестори, які обмінюють свої кошти на корпоративні права (частки, акції) розраховують на дивіденди, які фіксуються в установчих документах (або встановлюються на зборах учасників) у вигляді відсотків. При цьому, у разі відсутності прибутку на підприємстві, вкладений у справу капітал може бути «безкоштовним». Друга особливість – можливість інвесторів впливати на процеси управління у створеному господарському товаристві (право голосу на зборах акціонерів чи учасників). Тому слід підстрахуватися та подбати про збереження контрольного пакета.

Спочатку власний капітал, може перетворитися на капітал, переданий на позики новому інвестору. Звідси випливає результуючі висновки вищесказаному про явну обмеженість розмірів залучених коштів корпоративних інвесторів: у загальному випадку їх не повинно бути більше ваших початкових інвестицій, навіть якщо акції (паї) розподілені між декількома власниками, то все одно залишається ризик (особливо, якщо йдеться про успішне підприємство) зосередження корпоративних прав під єдиним контролем. У такому разі можна легко втратити свій бізнес.

3. Товарний кредит.

Основною позитивною і характерною характеристикою цього різновиду отримання позикових коштів є найпростіший спосіб залучення. Товарний кредит, як правило, не вимагає (на відміну від фінансового) залучення застави і не пов'язаний із значними витратами та довгим оформленням, що триває, на відміну від інвестицій. В українських умовах товарний кредит між юридичними особами найчастіше є постачання товарів, робіт, послуг за договором купівлі-продажу з відстрочкою платежу. На перший погляд, може здатися, що цей «кредит» надається безкоштовно, оскільки договір не передбачає необхідності нарахування та сплати відсоткового або будь-якого іншого доходу на користь постачальника. Проте, слід зазначити, що постачальники чудово розуміють принципи зміни вартості грошей у часі, а також здатні досить точно оцінювати розміри «втраченої вигоди» від гальмування оборотності активів, заморожених у дебіторській заборгованості підприємства. Тому компенсація таких втрат закладається у ціну товарів, яка може коливатися залежно від термінів наданої відстрочки. Там, де контроль за недоотриманим прибутком значно ослаблений (держпідприємства, великі акціонерні та промислові компанії) втрати, пов'язані з товарним кредитуванням, часто компенсуються за рахунок «неформальних» платежів керівництву або службовцям компанії [19].

4. Економічна перевага.

Дуже часто базується (будується) і на відносинах товарного кредиту та інших різновидах кредитування. Суть використання переваг, які пов'язані з власною економічною перевагою, полягає у можливості диктувати та нав'язувати постачальнику (кредитору) власні «правила» гри на ринку та характер договірних відносин (або, як це часто відбувається – порушувати ці самі договірні відносини без «особливих» наслідків для власного «переважаючого» бізнесу). Економічна перевага позичальника перед кредитором може виникати з таких причин:

- монопольне становище покупця на ринку (монопсонія);

- відмінності в економічних потенціалах сукупні активи покупця значно перевершують активи постачальника;
- маркетингові переваги (наприклад, дрібний або виробник-початківець, що прагне просунути свою продукцію (торгову марку) в мережу великих супермаркетів або елітних магазинів не в «стані» диктувати свої умови або вимагати виконання «всіх» зобов'язань, оскільки може бути без «потрібного» замовника) [19].

Також необхідно перерахувати і більш конкретні методи, які дозволять успішно та ефективно управляти боргами компанії (кредиторською заборгованістю).

Показники оборотності виступають одними з важливих показників, які можуть охарактеризувати ефективність управління кредиторською заборгованістю. Аналіз оборотності допомагає зробити висновки про:

- раціональний розмір річного обороту коштів у розрахунках;
- при прискоренні оборотності коштів у розрахунках відбувається збільшення інших активів організації та погашення кредиторської заборгованості;
- скорочення собівартості різної продукції (робіт, послуг);
- при збільшенні числа оборотів заборгованості відбувається скорочення частки постійних витрат, що відносяться на собівартість;
- прискорення (уповільнення) обороту на інших стадіях виробничого процесу та продажу продукції (робіт, послуг);
- при скороченні оборотності заборгованості відбувається прискорення обороту коштів, а також запасів та зобов'язань організації [14].

Управління кредиторською заборгованістю передбачає вибірковий підхід до контрагентів підприємства, що дає можливість:

- оцінювати ефективність кредитної політики контрагентів, визначати вартість кредиторської заборгованості з урахуванням знижок, бонусів, відстрочок, кредитних лімітів та зобов'язань;

- приймати рішення щодо доцільності роботи з контрагентами як на оперативному, так і на стратегічному рівнях;
- підвищувати рентабельність кредиторської заборгованості та підприємства в цілому;
- узгоджувати управління кредиторською та дебіторською заборгованістю, що дозволить підвищити фінансову стійкість підприємства;
- оперативно виявляти зони та усувати причини неефективного управління кредиторською заборгованістю;
- мотивувати співробітників на вирішення завдань управління кредиторською заборгованістю.

Управління кредиторською заборгованістю передбачає застосування організацією найбільш підходящих і вигідних форм і термінів розрахунків із контрагентами, й у найзагальнішому вигляді зводиться для збереження фінансової стабільності фірми за незначного зниження дефіциту оборотних засобів.

Контроль за станом кредиторської заборгованості є необхідною передумовою стійкого фінансового стану підприємства, адже перш ніж надати кредит або здійснити фінансові вкладення, з особливою ретельністю аналізують бухгалтерську звітність клієнтів, у тому числі і їхні боргові зобов'язання. Багато банків та інвестиційні компанії мають у своєму штаті фінансових і кредитних аналітиків або користуються послугами сторонніх фахівців.

1.3. Методи аналізу кредиторської заборгованості

Управління кредиторською заборгованістю є частиною загальної політики управління оборотними активами та маркетинговою політикою підприємства, яка націлена на збільшення масштабу реалізації продукції з метою оптимізації загального розміру цієї заборгованості.

На етапах управління кредиторською заборгованістю існує необхідність аналізувати стан кредиторської заборгованості. Насамперед всього, обумовлюється загальна сума кредиторської заборгованості на певну дату (початок року, кварталу). Необхідно встановити зі сторони яких кредиторів найімовірніший конфлікт [50].

Для аналізу кредиторської заборгованості можна виділити наступні етапи, які зображені на рис. 1.8.

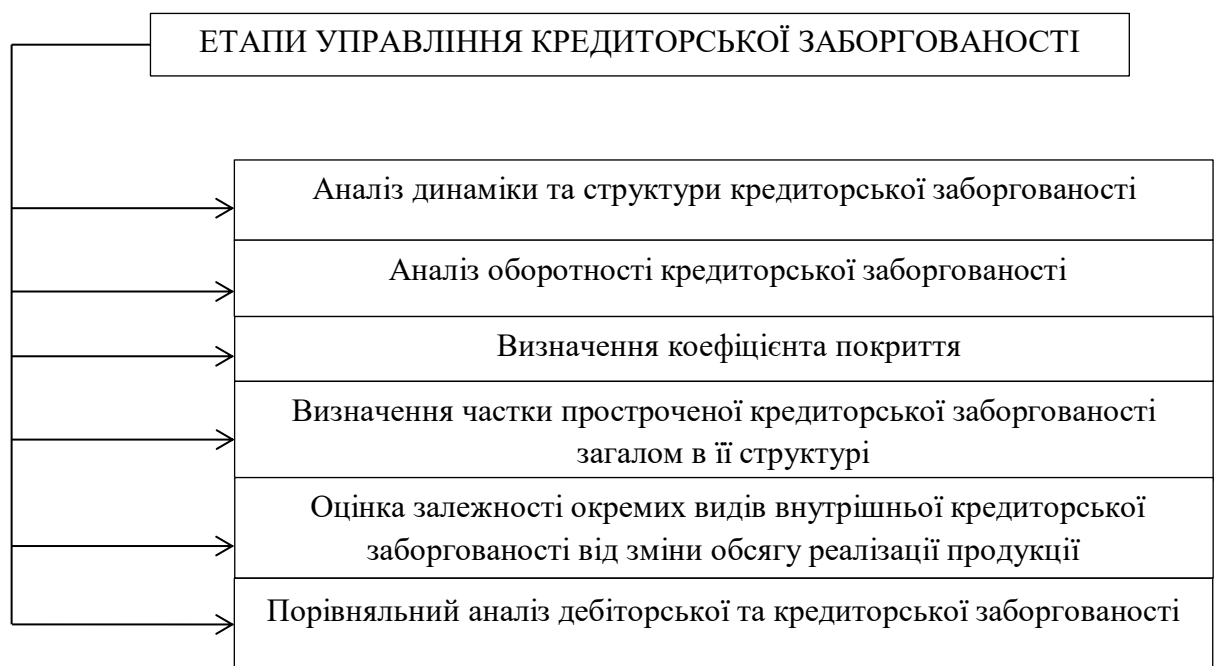

Рисунок 1.8 – Етапи управління кредиторською заборгованістю

Аналіз кредиторської заборгованості включається в пояснювальну записку окремим блоком у розділ, що відображає порядок розрахунку та аналізу найважливіших економічних і фінансових показників діяльності організації: аналіз показників кредиторської заборгованості проводиться в три етапи:

- аналіз динаміки та структури кредиторської заборгованості;
- аналіз оборотності кредиторської заборгованості;
- аналіз показників платоспроможності та фінансової стійкості.

При проведенні аналізу кредиторської заборгованості використовуються основні показники оцінки її стану та якості, які наведено у табл. 1.5.

Таблиця 1.5 – Методика розрахунку аналітичних показників підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку	Джерело інформації	Напрямок позитивних змін
Показники ділової активності			
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Сума закупівель за рік	Ф. №2, р.2000	Збільшення
	Середня кредиторська заборгованість	Ф. №1 р. 1615 + р. 1620 + р. 1625 + р. 1630 + р. 1635 + р. 1640 + р. 1645	
Коефіцієнт покриття	Середня кредиторська заборгованість	Ф. №1 р. 1615 + р. 1620 + р. 1625 + р. 1630 + р. 1635 + р. 1640 + р. 1645	Зменшення
	Сума закупівель за рік	Ф. №2, р.2000	
Період погашення кредиторської заборгованості	360 днів		Зменшення
	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості		
Середній дохід від реалізації продукції на одного працівника	Чиста виручка від реалізації	Ф. №2, р.2000	Збільшення
	Середня кількість працівників	Річна фінансова звітність (загальна характеристика)	
Показники ліквідності платоспроможності			
Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	Дебіторська заборгованість	Ф. №1 р.1125 + р.1135 + р.1130 + р.1140 + р.1145 + р.1150	Рекомендоване значення 1
	Кредиторська заборгованість	Ф. №1 р.1615 + р.1620 + р.1625 + р.1630 + р.1635 + р.1640 + р.1645	

Джерело: розроблено за даними [42]

Кожен з даних показників прямо чи опосередковано характеризує кредиторську заборгованість та дає змогу здійснити її аналіз. При цьому

деякі показники мають свої нормативні значення. Більш детальний опис показників подано у табл. 1.6.

Таблиця 1.6 – Характеристика аналітичних показників кредиторської заборгованості

Показник	Розрахунок	Характеристика	Нормативне значення
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Відношення суми закупівель та середньої кредиторської заборгованості	Показник ділової активності, який вказує на кількість оборотів, які здійснила кредиторська заборгованість протягом року	Його зростання означає збільшення швидкості оплати заборгованості підприємством, зниження – зростання покупок у кредит
Коефіцієнт покриття	Відношення середньої кредиторської заборгованості та суми закупівель за рік	Характеризує суму кредиторської заборгованості, що припадає на одну гривню обороту із закупівлі сировини та матеріалів	Позитивним є зниження даного показника в динаміці
Період погашення кредиторської заборгованості	Відношення тривалості періоду та коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості	Значення коефіцієнта вказує на період, протягом якого компанія використовує кошти своїх постачальників та підрядників	Позитивним є зниження даного показника в динаміці
Середній дохід від реалізації продукції на одного працівника	Відношення чистої виручки від реалізації та середньої кількості працівників	Показник характеризує яка частка доходу від реалізації припадає на працівника підприємства	Єдиного нормативного значення не існує. Позитивним є його збільшення у динаміці
Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	Відношення дебіторської та кредиторської заборгованостей	Цей показник характеризує якість політики комерційного кредитування компанії та враховує вплив кредиторської та дебіторської заборгованості на ліквідність та платоспроможність	Оптимальним значенням показника є значення, яке приблизно дорівнює одиниці. У такому випадку компанія може кредитувати своїх покупців за рахунок постачальників

При аналізі показників, що характеризують боргові вимоги та зобов'язання, перш за все, вивчають їх динаміку, причини та давність виникнення, відповідність строкам позовної давності.

Рисунок 1.9 – Аналіз кредиторської заборгованості

Також існують наступні методи аналізу кредиторської заборгованості зображені на рис. 1.10.

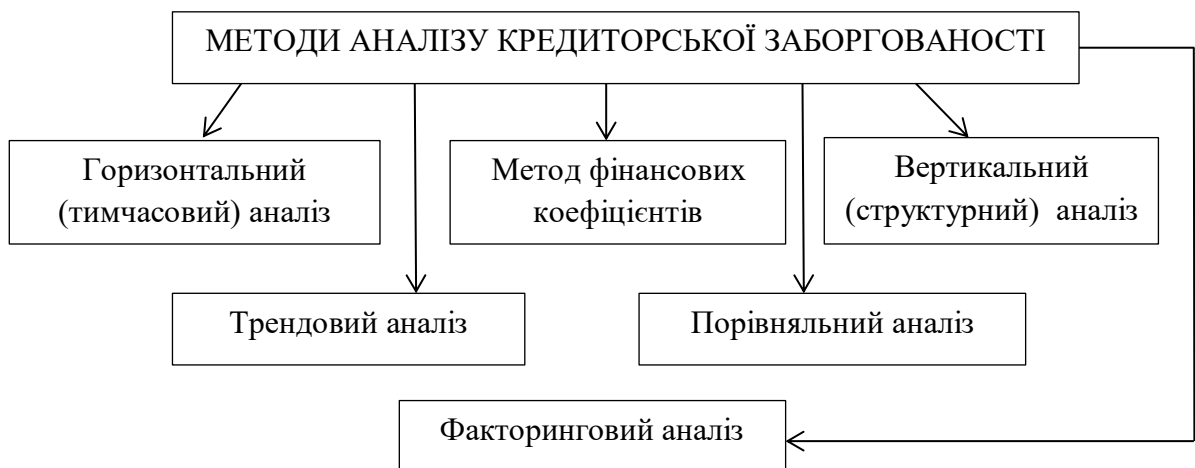

Рисунок 1.10 – Методи аналізу кредиторської заборгованості

– При горизонтальному (тимчасовому) аналізі абсолютні показники доповнюються відносними, як правило, темпами зростання або зниження. За

підсумками горизонтального аналізу дається оцінка змін основних показників бухгалтерської (фінансової) звітності. Найчастіше горизонтальний аналіз застосовується щодо балансу. Недоліком методу є непорівнянність даних за умов інфляції. Усунути цей недолік можна шляхом перерахунку даних.

– Вертикальний (структурний) аналіз дає уявлення про структуру підсумкових фінансових показників із виявленням впливу кожної позиції на результат. Даний метод фінансового аналізу застосовується для вивчення структури балансу шляхом розрахунку частки окремих статей балансу в загальному результаті або в розрізі основних груп статей. Важливим моментом вертикального аналізу є представлення структури показників у динаміці, що дозволяє відстежувати та прогнозувати структурні зміни у складі активів та пасивів балансу. Використання відносних показників згладжує інфляційні процеси.

– Трендовий аналіз є різновидом горизонтального аналізу, він використовується у тих випадках, коли порівняння показників проводиться більш ніж за три роки. При цьому довгострокові порівняння проводяться з використанням індексів. Кожна позиція звітності порівнюється з низкою попередніх періодів визначення тренда. Тренд – основна тенденція показника. Розрахунок серії індексних чисел вимагає вибору базисного року для всіх показників. Оскільки базисний рік буде виступати основою для всіх порівнянь, найкраще вибрати рік, який у сенсі підприємницьких умов є нормальним чи типовим. При використанні індексних чисел відсоткові зміни можуть трактуватися лише у порівнянні з базовим роком. Цей вид аналізу носить характер перспективного прогнозного аналізу, використовується у тих випадках, коли необхідно скласти прогноз щодо окремих фінансових показників або за фінансовим станом підприємства в цілому.

– Метод фінансових коефіцієнтів ґрунтується на існуванні певних співвідношень між окремими статтями звітності. Коефіцієнти дозволяють визначити коло відомостей, важливий для користувачів інформації про

фінансовий стан підприємства з точки зору ухвалення рішень. Коефіцієнти дають можливість з'ясувати основні симптоми зміни фінансового стану та визначити тенденції його зміни. За правильної коефіцієнтів можна визначити області, що вимагають подальшого вивчення. Великою перевагою коефіцієнтів є те, що вони згладжують негативний вплив інфляції, яка суттєво спотворює абсолютні показники фінансової звітності, тим самим, ускладнює їх зіставлення динаміці.

– Порівняльний аналіз застосовується для проведення внутрішньогосподарських та міжгосподарських порівнянь за окремими фінансовими показниками. За допомогою порівняння встановлюються зміни в рівні економічних показників, вивчаються тенденції та закономірності їх розвитку, вимірюється вплив окремих чинників, здійснюються розрахунки до ухвалення рішень, виявляються резерви і перспективи розвитку.

– Факторний аналіз застосовується для вивчення та вимірювання впливу факторів на величину результативного показника. Факторний аналіз може бути прямим, коли результативний показник розчленовується на складові, і зворотним, коли окремі елементи з'єднуються в загальний результативний показник [56].

Для того, щоб контролювати обсяг неоплаченої кредиторської заборгованості, важливо дати оцінку зобов'язань на кінець звітного періоду терміни виникнення.

Необхідно для аналізу розраховувати такі показники:

- Оборотність кредиторської заборгованості;
- Середня кредиторська заборгованість;
- Період погашення кредиторської заборгованості;
- Частка кредиторської заборгованості в загальному обсязі поточних активів [57]. .

Оборотність кредиторської заборгованості на підприємстві визначається за формулою 1.1.

$$K_{OKZ} = \frac{B}{K_C} . \quad (1.1)$$

де B – виручка від реалізації, грн.;

K_C – середньорічна величина кредиторської заборгованості.

Середньорічна величина кредиторської заборгованості визначається за формулою 2.2.

$$K_C = \frac{KZ_{п.п.} + KZ_{к.п.}}{2} . \quad (1.2)$$

де $KZ_{п.п.}$ – кредиторська заборгованість на початок періоду, грн.;

$KZ_{к.п.}$ – кредиторська заборгованість на кінець періоду, грн.

Період погашення кредиторської заборгованості визначається за формулою 1.3.

$$P_K = \frac{360 \text{ днів}}{O_{KZ}} . \quad (1.3)$$

де 360 днів – тривалість аналізованого періоду, днів.

Частка кредиторської заборгованості у загальному обсязі поточних активів визначається за формулою 1.4.

$$D_{KZ} = \frac{KZ}{ПА} . \quad (1.4)$$

де KZ – кредиторська заборгованість, грн.;

$ПА$ – поточні активи.

Всі перераховані вище методи доповнюють один одного. Найбільш чіткий прогноз може бути отриманий тільки в тому випадку, якщо один з них розглядається як механізм допоміжного контролю за підсумками, отриманими іншими способами.

Висновки до розділу 1

За результатом проведеного дослідження теоретичних засад можна зробити висновок, що кредиторська заборгованість – це наявні зобов'язання організації, які вона зобов'язана погасити у повному обсязі у зазначені терміни. Хоча, більшість науковців по-різному трактують поняття «кредиторська заборгованість». Так, наприклад, О.М. Томчук зазначає, що кредиторська заборгованість – це різновид комерційного кредиту, який виступає важливим фактором стабілізації фінансового стану підприємства; А.Г. Загордній зазначає, що кредиторська заборгованість – це заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла в результаті здійснених раніше дій (подій), оцінена в гривнях і щодо якої в підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк; Г.В. Мисака зазначає, що кредиторська заборгованість – це можливість підприємства тимчасово використовувати запозичені ресурси, але з іншого боку також зменшує показники платоспроможності і ліквідності.

Необхідність управління кредиторською заборгованістю впливає з того, що вміле використання тимчасово залучених коштів сприяє максимізації прибутку від діяльності організації. Управління кредиторською заборгованістю передбачає: правильний вибір форми заборгованості (банківська чи комерційна) з метою мінімізації відсоткових виплат та витрат на придбання матеріальних цінностей; встановлення найбільш зручної форми банківського кредиту та його терміну (короткострокова позичка без забезпечення, кредит під заставу тощо); недопущення утворення простроченої заборгованості, пов'язаної із додатковими витратами (штрафні санкції, пені).

Для ефективного управління боргами компанії необхідно визначити їх оптимальну структуру для конкретного підприємства і в конкретній ситуації: скласти бюджет кредиторської заборгованості, розробити систему показників (коефіцієнтів), що характеризують, як кількісну, так і якісну оцінку стану і

розвитку відносин з кредиторами підприємства і прийняти певні значення таких показників за планові.

У першому розділі наведена розширена класифікація кредиторської заборгованості. Найбільш масштабною є класифікація кредиторської заборгованості: за видами, за періодом залучення, за джерелами виникнення.

Визначено, що управління кредиторської заборгованістю – одне з основних завдань сучасного бізнесу. Від ефективності такого управління залежить як успіх підприємства, так і його існування.

У першому розділі було наведено етапи управління кредиторською заборгованістю:

- аналіз динаміки та структури кредиторської заборгованості;
- аналіз оборотності кредиторської заборгованості;
- визначення коефіцієнту покриття;
- визначення частки простроченої кредиторської заборгованості загалом в її структурі;
- оцінка залежності окремих видів внутрішньої кредиторської заборгованості від зміни обсягу реалізації продукції;
- порівняльний аналіз кредиторської та дебіторської заборгованості.

Дотримання всіх етапів та методів управління кредиторською заборгованістю підприємства забезпечить його розвиток на довгострокову перспективу.

2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ НА ПАТ «ЗАПОРІЖТРАНСФОРМАТОР»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Для дослідження було обрано ПАТ «Запоріжтрансформатор» – це підприємство з виробництва трансформаторного та реакторного обладнання, розташоване у Запоріжжі.

Приватне акціонерне товариство «Запоріжтрансформатор» є найбільшим в СНД і Європі підприємством з виробництва силових масляних трансформаторів і електричних реакторів з виробничою потужністю 60 тис. МВА на рік, що сконцентрована на одному виробничому майданчику.

Підприємство було засноване в 1947 р. як Запорізький трансформаторний завод (ЗТЗ), а в 1994 р. в результаті приватизації, було перетворено на акціонерне товариство «Запоріжтрансформатор».

За 70 років роботи на ринку, ПАТ «Запоріжтрансформатор» здобув світову популярність і високу репутацію виробника якісних і надійних в експлуатації трансформаторів і реакторів. Відмінною рисою виробленого підприємством обладнання є його висока експлуатаційна надійність.

ПАТ «Запоріжтрансформатор» знаходиться за адресою: 69600, м.Запоріжжя, вул.Дніпровське шосе, 3.

На підприємстві діє система менеджменту якості, відповідна міжнародному стандарту ISO 9001:2015. Проектування обладнання виконується відповідно до вимог ГОСТ, ДСТУ, МЭК (IEC), ANSI, BS, IRAM, а також інших технічних умов та вимог національних стандартів та Замовника.

Трансформаторне обладнання ПАТ «Запоріжтрансформатор» надійно працює у 88 країнах світу у різних кліматичних та сейсмічних умовах: від

холодних полярних регіонів до спекотних регіонів Центральної Азії та Африки. Підприємство має великий та успішний досвід у виробництві пристроїв FACTS (керовані шунтуючі реактори) – кероване обладнання для електричних мереж змінного струму. Спеціалісти на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор» розробили та впровадили виробництво та комплектацію трансформаторного обладнання системою моніторингу, управління та діагностики.

Основні види продукції та послуг:

- масляні силові трансформатори загального призначення, які використовуються у генеруючих, магістральних, розподільчих (підстанції енергосистем, промислові підприємства, сільськогосподарські, комунальні та інші) енергосистемах. Діапазони потужностей від 1000 до 1 250 000 КВА, діапазони напруги від 10 до 1 150 кВ;

- трансформатори спеціального призначення для підприємств чорної та кольорової металургії, підприємств нафтогазової промисловості, залізниці, підприємств гірничодобувної галузі, а також інших промислових та комунальних підприємств, що мають власні підстанції на клас напруги 35 кВ і вище, трансформатори для ліній електропередач постійного струму;

- електричні шунтуючі реактори;

- керовані шунтуючі реактори (пристрої FACTS – кероване обладнання для електричних мереж змінного струму);

- послуги з сервісного обслуговування трансформаторного обладнання, такі як шефський нагляд за монтажем, монтаж, комплектні поставки, ремонтні роботи та модернізація за місцем експлуатації і на підприємстві.

Ринками збуту силових трансформаторів, шунтуючих реакторів та керованих шунтуючих реакторів ПАТ «Запоріжтрансформатор» є Україна, країни СНД та країни Близького Сходу (Саудівська Аравія, Йорданія, Іран), Азії (Малайзія, В'єтнам, Індія), Європи (Польща, Латвія), Латинської Америки (Перу, Уругвай, Аргентина).

Основними споживачами продукції ПАТ «Запоріжтрансформатор» є:

- Структурні підприємства енергетики:
  - (генеруючі компанії (атомні, теплові, гідроелектростанції та об'єкти відновлюваної генерації) о передаючі компанії (магістральні електричні мережі);
  - розподільчі компанії.
- Підприємства чорної та кольорової металургії.
- Підприємства нафтогазової промисловості.
- Залізничні компанії.
- Підприємства гірничодобувної галузі.
- Інші промислові та комунальні підприємства, що мають власні підстанції на клас напруги 35 кВ та вище.

У табл. 2.1 наведена структура ПАТ «Запоріжтрансформатор».

Таблиця 2.1 – Структура ПАТ «Запоріжтрансформатор»

№	Найменування	Місцезнаходження	Ринки збуту
1	ПрАТ «Завод МГТ» – дочірня компанія	69600, м.Запоріжжя, вул. Дніпровське шосе, 3	Ринками збуту силових трансформаторів ПрАТ «Завод МГТ» є Україна та країни СНД (зокрема Азербайджан). Основними споживачами продукції є розподільні компанії України (обленерго).
2	ПрАТ «Запорізький завод надпотужних трансформаторів» – дочірня компанія	69124, м.Запоріжжя, вул. Випробувачів, 2	Основний ринок збуту послуг з виготовлення силових трансформаторів - Україна, основний клієнт - ПАТ «Запоріжтрансформатор».
3	ПрАТ «Запорізький кабельний завод» – асоційована компанія	69093, м. Запоріжжя, вул. Гладкова, 2	Ринками збуту проводів є Україна, країни СНД та країни Європи (Литва).
4	ZTR-Enesta Handelsgesellschaft m.b.H. Linz. – спільне підприємство	м.Запоріжжя	Основним видом діяльності є торгівельні операції з реалізації трансформаторного обладнання виробництва Групи на ринках Європи, Азії, Америки.

На рис. 2.1 зображено організаційну структуру підприємства.

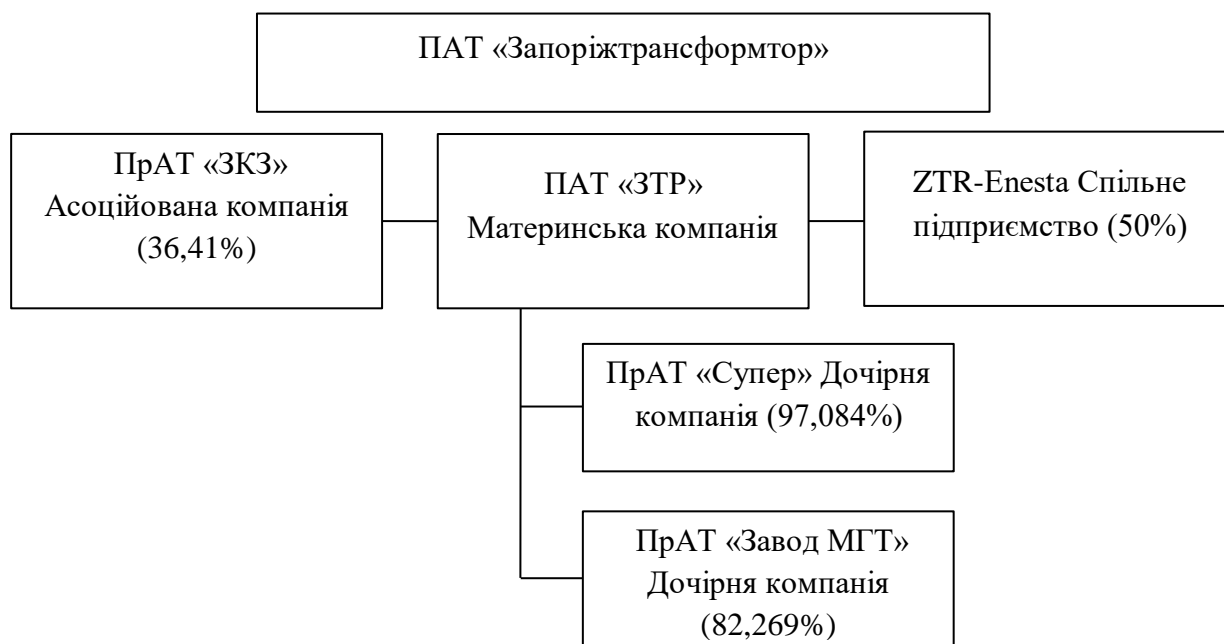

Рисунок 2.1 – Організаційна структура ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Головною метою ПАТ «Запоріжтрансформатор» є:

- зростання обсягів виробництва та продажу продукції на ринках присутності,
- збереження позиції лідера на ринку України;
- зростання обсягів реалізації на ринках СНД;
- зростання обсягів поставок в країни Далекого зарубіжжя, а саме в країни Латинської Америки, Близького Сходу та Азії.

Передбачається подальше впровадження заходів із вдосконалення технології, покращення показників якості продукції та подальшого просування на ринки СНД та Далекого зарубіжжя керованих шунтуючих реакторів (пристрої FACTS – кероване обладнання для електричних мереж змінного струму). Планується надалі розширювати діяльність по комплектації трансформаторного обладнання системами моніторингу власного виробництва.

На кінець 2020 року підприємством укладено договорів на поставку продукції на суму еквівалентну 1 449 453 тис. грн. Реалізація цих проектів планується в 2021-2022 роках.

Підприємство планує отримати в 2021 р. замовлень на поставку продукції обсягом 6,8 ГВА. Плановий обсяг продажів продукції на 2020 рік складає 5,8 ГВА, в тому числі 3,6 ГВА – укладені договори на поставку продукції на початок 2021 року. В планах ПАТ «Запоріжтрансформатор» підвищити середню заробітну плату персоналу підприємств Групи, чисельність персоналу залишити без змін.

Для визначення стратегії поведінки ПАТ «Запоріжтрансформатор» на ринку необхідно проаналізувати зовнішнє і внутрішнє середовище товариства.

Проведемо SWOT-аналіз ПАТ «Запоріжтрансформатор» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – SWOT-аналіз ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Зовнішнє середовище	
Можливості	Загрози
1. Збільшення числа клієнтів. 2. Розвиток енергетичної галузі. 3. Використання нових технологій. 4. Освоєння нових інвестиційних проектів.	1. Високі темпи інфляції. 2. Нестабільне законодавство. 3. Негативні демографічні зміни. 4. Підвищення цін постачальниками. 5. Підвищення податкового навантаження. 6. Збільшення відсоткових ставок кредитування.
Внутрішнє середовище	
Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Сприятливе географічне розташування. 2. Висока кваліфікація робочої сили. 3. Навчений менеджмент. 4. Імідж надійного партнера. 5. Достатні фінансові ресурси. 6. Високий ступінь дотримання договірних зобов'язань. 7. Важливе соціальне значення. 8. Великі обсяги виробництва	1. Залежність від позикового капіталу. 2. Неефективне управління дебіторською заборгованістю. 3. Застарілі основні фонди. 4. Відсутність довгострокової стратегії розвитку. 5. Низький рівень мотивації працівників.

З метою узагальнення та визначення стратегії товариства, будемо матрицю SWOT-аналізу ПАТ «Запоріжтрансформатор» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Матриця SWOT-аналізу ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Можливості + Сильні сторони	Можливості + Слабкі сторони
4+8=12	4+5=9
Загрози + Сильні сторони	Загрози + Слабкі сторони
6+8=14	6+5=11

Отже, в результаті проведеного SWOT-аналізу ми встановили, що для ПАТ «Запоріжтрансформатор» на сучасному етапі розвитку характерне використання стратегії обмеженого зростання, що обумовлено значною кількістю загроз у зовнішньому середовищі, які необхідно враховувати, щоб не втратити свої конкурентні переваги та позиції.

В ході своєї діяльності підприємство піддається ряду фінансових ризиків, серед яких:

- ризик збільшення відсоткової ставки кредиторами, ризик змінення цін на матеріали та комплектацію;
- ризик збільшення вартості фінансових ресурсів (перегляду відсоткової ставки кредиторами);
- ризик змінення цін на матеріали та комплектацію для виробництва трансформаторного обладнання;
- ризик неплатежу з боку замовника – застосування в умовах оплати акредитиву та надходження остаточного платежу перед відвантаженням, після проведення випробувань.

Управління ризиком здійснюється на підставі щоденного моніторинга цін на сировину на товарних біржах, шляхом оперативного реагування на змінення цін на матеріали та комплектуючі вироби при складанні прогнозних цін на матеріали для розрахунків вартості продукції та при укладанні договорів на закупівлю матеріалів та комплектуючих виробів.

Таким чином, силові трансформатори великої потужності, що проєктуються ПАТ «Запоріжтрансформатор» відповідають нормативам, встановленим цим регламентом та можуть постачатися в країни ЄС. Серед вітчизняних виробників конкурентів у ПАТ «Запоріжтрансформатор» у

сегменті силових трансформаторів для генерації і передачі немає. Також немає конкурентів у сегменті шунтуючих реакторів, керованих шунтуючих реакторів. Конкуренцію в цих сегментах продукції складають виробники з інших країн, зокрема з Європи.

Досліджуване товариство має як багато сильних, так і слабких сторін. У результаті проведеного SWOT-аналізу встановлено, що для ПАТ «Запоріжтрансформатор» характерне використання стратегії обмеженого зростання.

В наступному підрозділі доцільно провести аналіз фінансового стану ПАТ «Запоріжтрансформатор».

2.2 Аналіз фінансового стану підприємства

Для утримання стабільної тенденції розвитку фінансово-господарської діяльності ПАТ «Запоріжтрансформатор» в умовах мінливого середовища необхідно достовірно оцінювати фінансовий стан підприємства.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничої-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Результати аналізу фінансового стану ПАТ «Запоріжтрансформатор» надають відповідь на питання, які існують найважливіші способи поліпшення фінансового стану ПАТ «Запоріжтрансформатор» в конкретний період його діяльності.

Спочатку проведемо оцінку основних фондів підприємства ПАТ «Запоріжтрансформатор», результати проведених розрахунків наведемо у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Оцінка основних фондів ПАТ «Запоріжтрансформатор» у 2018-2020 рр.

Показники	2018	2019	2020	Абсолютне відхилення	
				2019/2018	2020/2019
1. Показники оцінки забезпеченості підприємства основними фондами					
1.1 Фондомісткість	1,13	1,36	2,27	120,68	166,60
1.2 Фондоозброєність	558,87	614,92	839,76	110,03	136,56
1.3 Коефіцієнт вартості основних фондів в активах підприємства	0,28	0,35	0,30	121,61	87,41
2. Показники оцінки стану основних фондів					
2.1 Коефіцієнт зносу	-0,13	-0,18	-0,24	146,44	132,09
2.2 Коефіцієнт придатності	1,13	1,18	1,24	105,19	104,99
3. Показники оцінки ефективності використання основних фондів					
3.1 Фондовіддача	1,38	1,15	0,70	83,21	60,50

Джерело: розраховано за даними [18]

Показник фондомісткості протягом 2018-2020 рр. збільшується з кожним роком: у 2018 р. складає 1,13 грн/грн., в 2019 р. збільшився до 1,37 грн/грн., а у 2020 р. набуває найбільшого значення 2,27 грн/грн.

Фондоозброєність – це вартість основних виробничих фондів, що припадає на одного працівника, тому можна зробити висновок, що в 2018 р. на одного працівника припадало 558,87 тис. грн., у 2019 р. – 614,92 тис. грн., та у 2020 р. – 839,76 тис. грн. На ПАТ «Запоріжтрансформатор» відбувається збільшення показника фондоозброєності протягом 2018-2020 рр., що позитивно впливає на діяльність досліджуваного підприємства.

Отже, у 2018 р. вага основних засобів у структурі активів підприємства складала 0,28 грн/грн., у 2019 р. – 0,35 грн/грн., та у 2020 р. – 0,30 грн/грн. Загалом можемо зробити висновок, що у структурі активів основні засоби займають значну частку.

Проведені розрахунки показують зменшення коефіцієнту зносу до -0,24 у 2020 р., що є позитивним для ПАТ «Запоріжтрансформатор», оскільки вказує на покращення технічного стану основних фондів.

Коефіцієнт придатності має тенденцію до збільшення, що позитивно характеризує показники основних фондів, оскільки на підприємстві збільшуються основні фонди, які можуть бути використані підприємством. Динаміка коефіцієнтів зносу та придатності наведена на рис. 2.2.

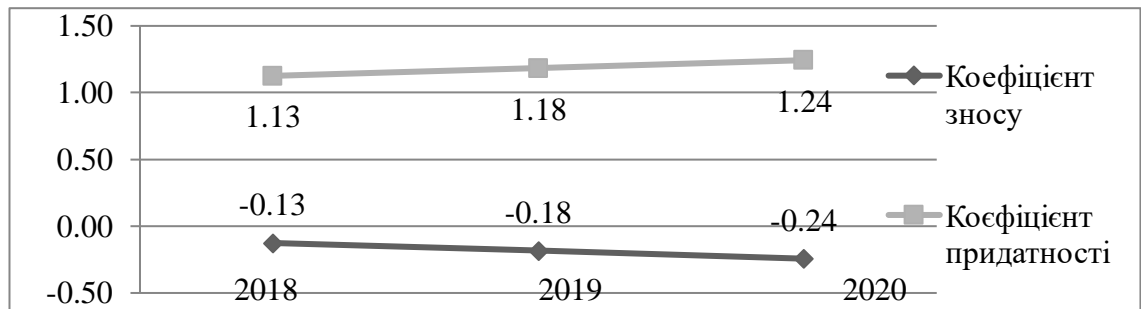

Рисунок 2.2 – Динаміка коефіцієнта зносу та придатності на ПАТ «Запоріжтрансформатор» у 2018-2020 рр.

Фондовіддача показує, що у 2018 р. 1,38 гривень виручки припадало на одну гривню вкладену в основні засоби, в 2019 р. – 1,15 грн., а в 2020 р. – 0,70 грн. Протягом аналізованого періоду коефіцієнт фондовіддачі мають чітку тенденцію до зменшення, що є негативним для підприємства. Зменшення фондовіддачі у звітному році в порівнянні із минулими роками свідчить про зниження ефективності використання основних фондів.

Проведені розрахунки показників фінансової стійкості товариства наведемо у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Показники фінансової стійкості у 2018-2020 рр. на ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Показник	Роки			Абсолютне відхилення	
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
1	2	3	4	5	6
Власні обігові кошти	-8218140	-7775833	-10268756	442307	-2492923
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	-4,65	-8,84	-8,87	-4,19	-0,03

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	-0,09	-0,06	-0,06	0,03	0,00
Коефіцієнт маневреності власних обігових коштів	-0,04	0,00	0,00	0,04	0,00
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	-10,85	-18,10	-15,88	-7,25	2,22
Коефіцієнт покриття запасів	1,58	1,31	1,30	-0,27	-0,01
Коефіцієнт фінансової автономії	-1,48	-1,80	-2,44	-0,319	-0,644
Коефіцієнт фінансової залежності	-0,68	-0,56	-0,41	0,12	0,15
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-1,99	-2,44	-3,03	-0,45	-0,59
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	2,48	2,80	3,44	0,319	0,644
Коефіцієнт фінансової стабільності	-0,80	-0,87	-0,88	-0,07	-0,01
Коефіцієнт фінансової стійкості	-1,42	-1,72	-2,38	-0,30	-0,66

Джерело: розраховано за даними [18]

Аналізуючи дані з таблиці 2.5, ми можемо зробити такі висновки. Динаміка власних обігових коштів мають нестабільні тенденції, у 2020 р. власні обігові кошти зменшились на 2492923 тис.грн, що свідчить про нездатність підприємства покривати свої борги. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами складає -8,87 у 2020 р., що не відповідає нормативному значенню, а саме $K_{\text{заб.об.акт.}} > 0.1$.

Маневреність робочого капіталу має позитивну динаміку. Маневреність власних обігових коштів зменшується у 2018 р., але збільшується у 2019 р., але так як цей показник розраховується за участі статі «Гроші та їх еквіваленти», а в умовах високої інфляції підприємство намагається захистити свої активи від втрати своєї вартості під впливом інфляції, то можна вважати зменшення цього показника у 2018 р. в інтересах підприємства.

Коефіцієнт забезпечення запасів власними обіговими коштами має позитивні зміни у 2020 р. і складає -15,88. і можемо зробити висновок, що запаси на 2,22 більші ніж власні кошти у 2019 р. Коефіцієнт покриття запасів зменшився на 0,01 у 2020 р. в порівнянні з 2019 р.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу збільшується протягом 2018-2020 рр., що свідчить про збільшення частки участі позикового капіталу в формуванні активів.

Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу не відповідає нормативному і складає -3,03 у 2020 р., що свідчить про зменшення власних обігових коштів у власному капіталі.

Коефіцієнт фінансової залежності протягом аналізованого періоду постійно знижується, що свідчить про зменшення фінансової залежності ПАТ «Запоріжтрансформатор» від позикових коштів.

Значення коефіцієнту фінансової стабільності у 2018-2020 рр. менше нормативного, що свідчить про незабезпеченість заборгованості власними коштами.

Протягом 2018-2020 рр. коефіцієнт фінансової стійкості має тенденцію щодо зниження, що викликає тривогу за стійкість досліджуваного підприємства та свідчить про недостатню частку стабільних джерел фінансування в їх загальному обсязі.

Графічно динаміка змін коефіцієнта фінансової стійкості на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор» наведено на рис. 2.3.

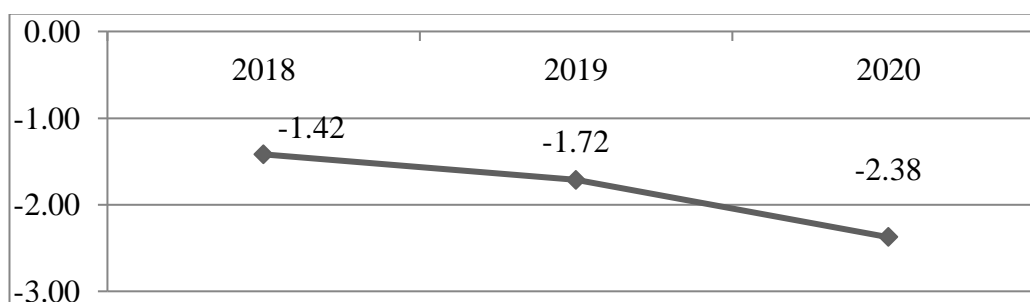

Рисунок 2.3 – Динаміка змін коефіцієнта фінансової стійкості ПАТ «Запоріжтрансформатор» у 2018-2020 рр.

Протягом аналізованого періоду коефіцієнт автономії має стрімку тенденцію щодо зниження. В 2018 р. складає -1,48, в 2019 р. – -1,80 та у 2020 р. – -2,44. Зниження даного коефіцієнта свідчить про збільшення залежності товариства від зовнішніх кредиторів.

Таким чином, на основі проведених розрахунків можемо констатувати, що протягом 2018-2020 рр. ПАТ «Запоріжтрансформатор» має нестабільне фінансове положення. Оскільки більшість показників мають негативні зміни. Досліджуване підприємство переживає не найкращі часи.

Далі доцільно розглянути показники ділової активності на ПАТ «Запоріжтрансформатор».

Показники ділової активності дають змогу оцінити ефективність використання підприємством власних коштів.

Показники ділової активності ПАТ «Запоріжтрансформатор» наведені у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Показники ділової активності за 2018-2020 рр. на ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Показник	Роки			Абсолютні відхилення	
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
1	2	3	4	5	6
Оборотність активів	0,37	0,35	0,22	-0,02	-0,13
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	0,37	0,35	0,22	-0,02	-0,13
Період одного обороту обігових коштів (днів)	970,57	1036,19	1657,65	65,62	621,46
Коефіцієнт оборотності запасів	-1,89	-2,47	-1,46	-0,58	1,01
Період одного обороту запасів	-190,32	-145,80	-246,64	44,52	-100,84
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороту)	2,97	2,48	1,54	-0,49	-0,94
Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	121,15	145,15	233,31	24,00	88,16
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (оборотів)	0,10	0,07	0,04	-0,03	-0,03

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6
Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	3624,86	5280,83	10128,66	1655,97	4847,83
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність)	-0,14	-0,11	-0,05	0,03	0,06

Джерело: розраховано за даними [18]

Проаналізувавши табл. 2.6, можемо сказати, що на одиницю інвестованих коштів в активи у 2020 р. припадало 0,22 грн. виручки, також слід відмітити, що цей показник знизився на 0,13, порівняно з 2019 р. Середній період від витрачання коштів до виробництва продукції у 2020 р. збільшився на 621,41 днів, порівняно з 2019 р. і склав 1657,65 днів.

Детально показники ділової активності підприємства протягом 2018-2020 рр. можна прослідкувати на рис.2.4.

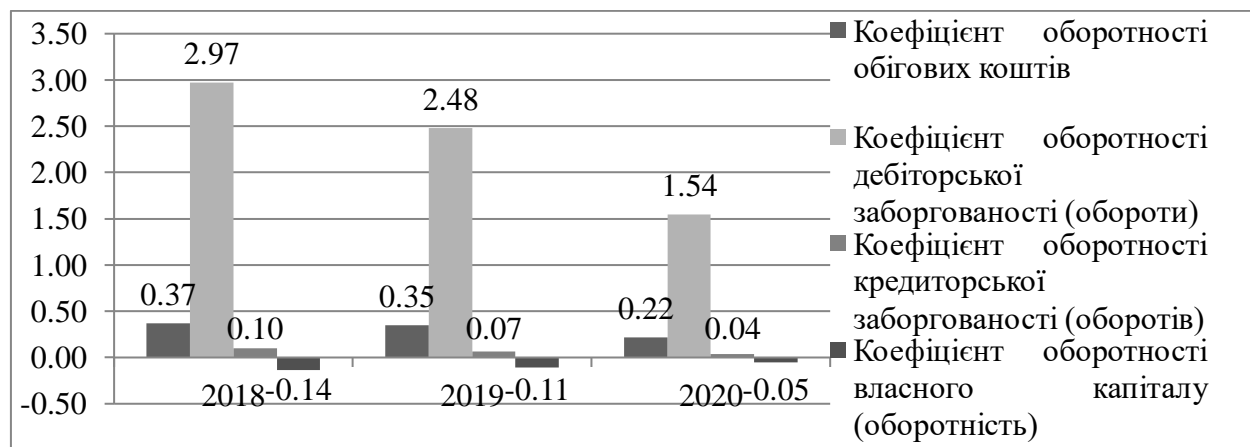

Рисунок 2.4 – Показники ділової активності протягом 2018-2020 рр. на ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Період погашення кредиторської заборгованості збільшився на 4847,83 днів у 2020 р., в порівнянні з 2019р. Період погашення дебіторської заборгованості збільшився на 88,16 днів у 2020 р., в порівнянні з 2019 р.

Також спостерігаємо, що у 2019 р. на 1 грн. власного капіталу припадало -0,11 грн чистої виручки, але в 2020 р. цей показник підвищився до показника -0,05 грн. на 1 грн. власного капіталу.

Отже, показники ділової активності дали змогу оцінити ефективність використання підприємством власних коштів. Показники ділової активності мають велике значення для оцінювання фінансового стану підприємства, оскільки інтенсивність обігу коштів, тобто швидкість перетворення їх на готівку, безпосередньо впливає на платоспроможність підприємства.

Далі доцільно проаналізувати рентабельність підприємства.

Рентабельність – це відносний показник прибутковості, що характеризує ефективність діяльності підприємства.

Показники рентабельності ПАТ «Запоріжтрансформатор» наведені у табл.2.7.

Таблиця 2.7 – Показники рентабельності ПАТ «Запоріжтрансформатор» за 2018-2020 рр.

Показник	2018	2019	2020	Абсолютні відхилення	
				2019/2018	2020/2019
1	2	3	4	5	6
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування	0,00	0,05	0,00	0,055	-0,055
Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	0,00	0,11	0,00	0,112	-0,112
Рентабельність сукупного капіталу	0,00	0,11	0,00	0,112	-0,112
Рентабельність власного капіталу	0,00	-0,07	0,00	-0,069	0,069
Валова рентабельність реалізованої продукції	0,16	0,01	0,07	-0,150	0,060
Чиста рентабельність реалізованої продукції	0,00	0,32	0,00	0,321	-0,321
Загальна рентабельність виробничих засобів	0,08	0,00	0,02	-0,08	0,01

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5	6
Загальна рентабельність підприємства	0,06	0,00	0,01	-0,059	0,01
Рентабельність виробничих фондів	0,00	0,14	0,00	0,144	-0,144
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	1,98	2,15	2,10	0,175	-0,053
Рентабельність витрат	-2,02	-1,87	-1,91	0,156	-0,041

Джерело: розраховано за даними [18]

Проаналізувавши табл. 2.7, можемо зробити висновок, що у 2020 р. валова рентабельність реалізованої продукції складала 0,07, у 2019 р. даний показник також складав 0,01. Збільшення даного показника характеризує ефективність виробничої діяльності та ефективність політики ціноутворення підприємства.

Більш детально оцінити ситуацію можна за допомогою графіка (рис.2.5).

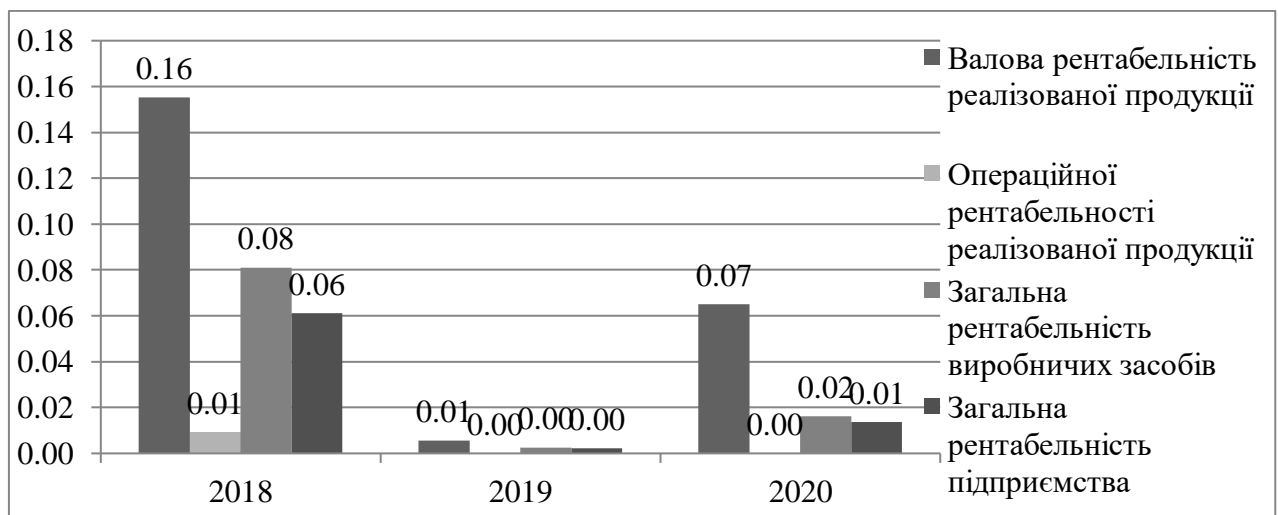

Рисунок 2.5 – Рентабельність ПАТ «Запоріжтрансформатор» протягом 2018-2020 рр.

Загальна рентабельність підприємства відображає ефективність виробництва, за якої підприємство за рахунок грошової виручки від

реалізації продукції (робіт, послуг) повністю відшкодовує витрати на її виробництво. У 2020 р. даний показник має значення 0,01, у порівнянні з 2019 р. де показник становив 0.

Коливання показника рентабельності витрат протягом 2018-2020 рр. характеризує зменшення прибутку від реалізації на одиницю витрат на виготовлення і реалізацію продукції.

Далі проаналізуємо ліквідність ПАТ «Запоріжтрансформатор» протягом 2018-2020 рр.

Ліквідність – це здатність активу перетворитися на гроші в короткостроковій перспективі без зниження ціни.

Розрахунок показників ліквідності ПАТ «Запоріжтрансформатор» наведено у табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Показники ліквідності ПАТ «Запоріжтрансформатор» протягом 2018-2020 рр.

Показник	Роки			Абсолютні відхилення	
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт поточної ліквідності(покриття)	0,18	0,10	0,10	-0,08	0,00
Коефіцієнт ліквідності швидкої	0,10	0,05	0,04	-0,05	-0,01
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,03	0,00	0,00	-0,03	0,00
Співвідношення Короткостр. Дебіторської та кредиторської заборгованості	0,04	0,03	0,03	-0,01	0,00

Джерело: розраховано за даними [18]

Проаналізувавши табл. 2.8, спостерігаємо негативну тенденцію до зниження майже всіх показників ліквідності. Коефіцієнт поточної ліквідності у 2019 р., порівняно з 2018 р. знизився на 0,08 пункти. Коефіцієнт швидкої ліквідності також характеризується негативною тенденцією до зниження, а саме зниження коефіцієнта у 2020 р., порівняно з 2019 р. на 0,01 пункти.

Більш детально оцінити ситуацію можна за допомогою графіка (рис.2.6).

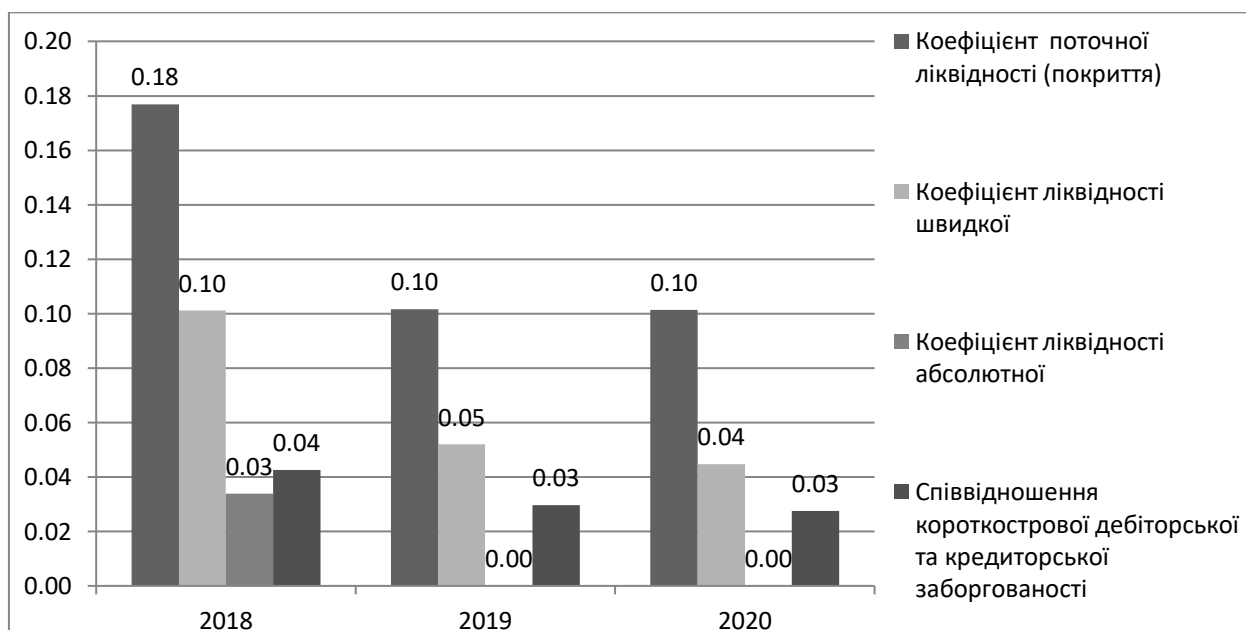

Рисунок 2.6 – Показники ліквідності ПАТ «Запоріжтрансформатор» протягом 2018-2020 рр.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності також характеризується зниженням. Так, у 2018 р. він складав 0,03, а в 2020 р. – 0, зниження склало 0,03 пункти. Також спостерігається зниження співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості, у 2019 р., порівняно з 2018 р., зниження склало 0,01. Отже, підприємство характеризується як абсолютно неліквідне.

Аналіз фінансового стану ПАТ «Запоріжтрансформатор» протягом 2018-2020 рр. дозволив виявити слабкі та сильні сторони підприємства. До сильних сторін можна віднести ефективність виробничої діяльності та ефективність політики ціноутворення підприємства..

До слабких сторін слід віднести збільшення фінансової залежності від позикових коштів, зменшення основних фондів та зниження ефективності використання основних фондів.

На основі проведених розрахунків також можемо констатувати, що ПАТ «Запоріжтрансформатор» має нестабільне фінансове становище. Однією з найбільш важливих проблем для підприємства є зростання заборгованості. На підприємстві не вистачає власних коштів для безперервного функціонування. Великий вплив на діяльність підприємства має ефективність управління кредиторською заборгованістю. Тому далі проведемо аналіз особливостей управління кредиторською заборгованістю досліджуваного підприємства.

У наступному розділі проаналізуємо склад та структуру кредиторської заборгованості на досліджуваному підприємстві.

2.3 Аналіз складу та структури кредиторської заборгованості на ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Суттєвою складовою частиною цих операцій, із погляду фінансової стабільності підприємства, є кредиторська заборгованість. Тому важливим є якісний контроль кредиторської заборгованості з метою забезпечення мінімальних гарантій для користувачів фінансової звітності щодо достовірності, реальності, повноти і законності наведеної інформації про неї.

Для того, щоб зробити оцінку фінансової діяльності підприємства варто розпочати з дослідження темпів зростання та обсягів виробництва. Кожне підприємство бажає забезпечити ефективний попит на свою продукцію, тим самим формують певні завдання аналізу обсягу виробництва та реалізації продукції.

Найбільш загальне уявлення про якісні зміни у структурі коштів та їх джерел, а також динаміку цих змін можна отримати за допомогою вертикального та горизонтального аналізу звітності.

Спочатку доцільно провести аналіз динаміки складу та структури кредиторської заборгованості ПАТ «Запоріжтрансформатор» за 2018-2020 рр. (табл. 2.9.)

Таблиця 2.9 – Динаміка кредиторської заборгованості протягом 2018-2020 рр. на ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Показник	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
	2018	2019	2020	2019	2020	2019	2020
	тис.грн	тис.грн	тис.грн	/	/	/	/
			2018	2019	2018	2019	
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	263931	161174	617642	-102757	456468	-38,93%	283,21%
Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	2858	1892	3722	-966	1830	-33,80%	96,72%
Кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	2123	50	1789	-2073	1739	-97,64%	3478,00%
Кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	8925	8958	7224	33	-1734	0,37%	-19,36%
Кредиторська заборгованість за одержаними авансами	280887	166871	128509	-114016	-38362	-40,59%	-22,99%
Кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	259323	259318	259318	-5	0	0,00%	0,00%
Всього КЗ:	818047	598263	1018204	-219784	419941	-26,87%	70,19%

Джерело: розраховано за даними [18]

Згідно табл.2.9, у 2019 р. спостерігається зниження кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 102757 тис. грн., або на 38,93%, у порівнянні з 2018 р., що являється позитивною ознакою, оскільки свідчить про покращення платіжної дисципліни на підприємстві. Проте у 2020 р. даний показник значно збільшується на 456468 тис. грн., або на 283,21%, в порівнянні з 2019 р., що дуже негативно позначається на діяльності підприємства.

При цьому у 2020 р. значно зменшується заборгованість з оплати праці на 1734 тис. грн., або на 19,36%, у порівнянні з 2019 р..

Спостерігається ріст заборгованості з бюджетом – у 2020 р. заборгованість зросла на 1830 тис. грн. або на 96,72% у порівнянні з 2019 р..

Також спостерігається заборгованість зі страхування, так у 2020 р. вона зросла на 1739 тис. грн., або на 3478,00% у порівнянні з 2019 р.

Динаміка кредиторської заборгованості наведена на рис. 2.7.

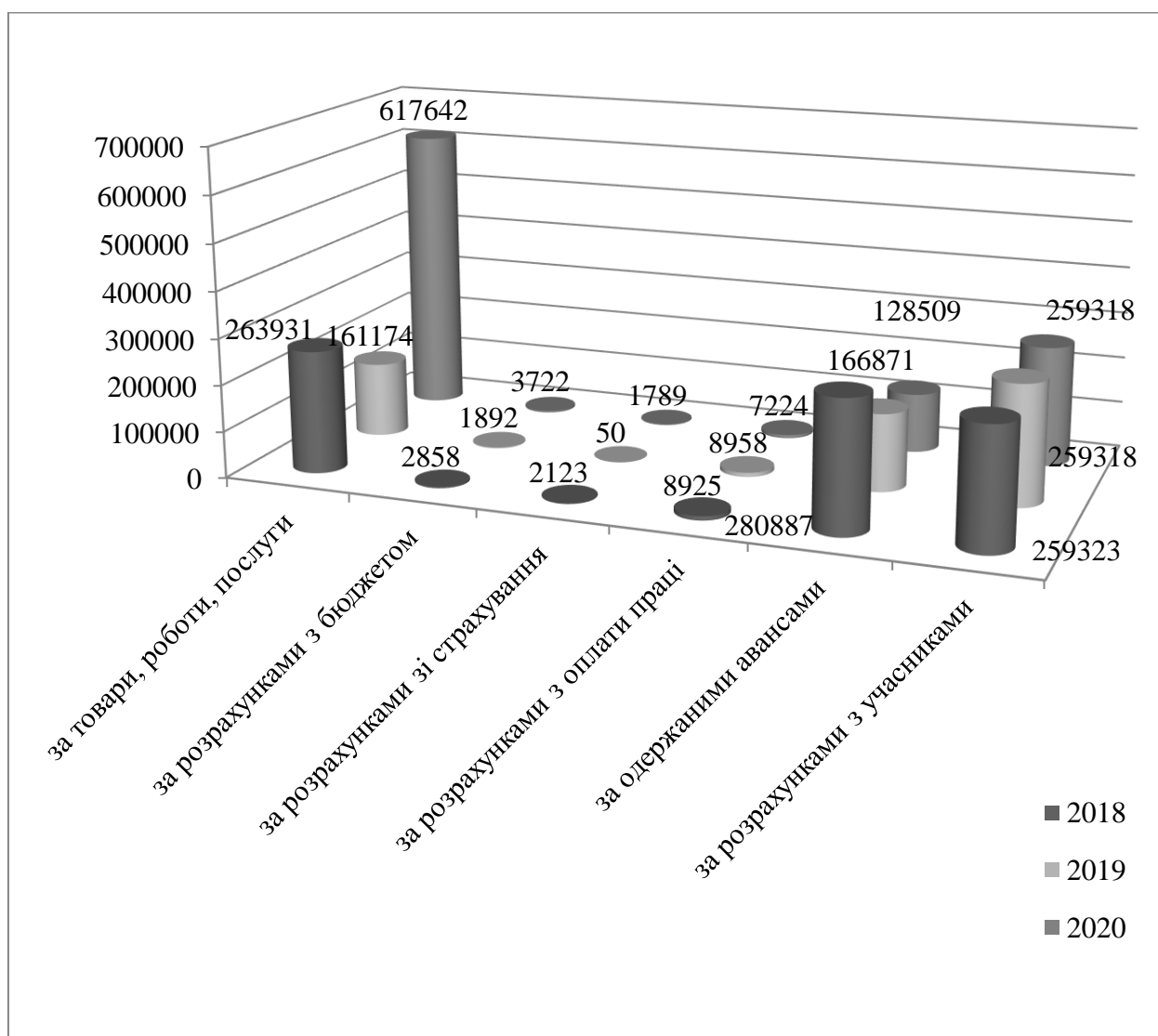

Рисунок 2.7 – Динаміка кредиторської заборгованості протягом 2018-2020 рр. на ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Позитивним явищем є відсутність або незначна частка кредиторської заборгованості з оплати праці, розрахунками з бюджетом, а також зі страхування.

Також необхідно зазначити позитивну тенденцію до зменшення загальної суми кредиторської заборгованості за 2019 рік, відносно значення якого складає -26,87%. Негативна тенденція спостерігається у 2020 р., коли загальна сума кредиторської заборгованості складає 70,19%, що свідчить про збільшення кредиторської заборгованості протягом року.

Тепер проаналізуємо структуру кредиторської заборгованості.

Таблиця 2.10 – Структура кредиторської заборгованості протягом 2018-2020 рр. на ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Показник	Роки			Частка, %		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
	тис.грн	тис.грн	тис.грн			
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	263931	161174	617642	32,26%	26,94%	60,66%
Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	2858	1892	3722	0,35%	0,32%	0,37%
Кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	2123	50	1789	0,26%	0,01%	0,18%
Кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	8925	8958	7224	1,09%	1,50%	0,71%
Кредиторська заборгованість за одержаними авансами	280887	166871	128509	34,34%	27,89%	12,62%
Кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	259323	259318	259318	31,70%	43,35%	25,47%
Всього КЗ:	818047	598263	1018204	100	100	100

Джерело: розраховано за даними [18]

У 2018 р. найбільша частка кредиторської заборгованості належить статті заборгованість за одержаними авансами, її розмір складав 34,34%. Далі найбільшу частку складає кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги 32,26% і кредиторська заборгованість за розрахунками з

учасниками. І зовсім незначну частку займає кредиторська заборгованість з бюджетом – 0,35%, зі страхування – 0,26%, та з оплати праці – 1,09%.

У 2019 р. найбільша частка кредиторської заборгованості належить заборгованості за розрахунками з учасниками, її розмір складав 43,35%. Далі найбільшу частку складає кредиторська заборгованість за одержаними авансами – 27,89% і кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – 26,94%. Також, незначну частку, як і у 2018 р., займає кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці – 1,50%, за розрахунками з бюджетом – 0,32% та заборгованість зі страхування – 0,01%.

У 2020 р. найбільша частка кредиторської заборгованості належить заборгованості за товари, роботи, послуги, її розмір складав 60,66%. Далі найбільшу частку складає кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками – 25,47% і кредиторська заборгованість за одержаними авансами – 12,62%. Також, незначну частку, як і у 2019 р., займає кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці – 0,71%, за розрахунками з бюджетом – 0,37% та заборгованість зі страхування – 0,18%.

Структура кредиторської заборгованості наведена на рис. 2.8, на рис.2.9 та на рис.2.10.

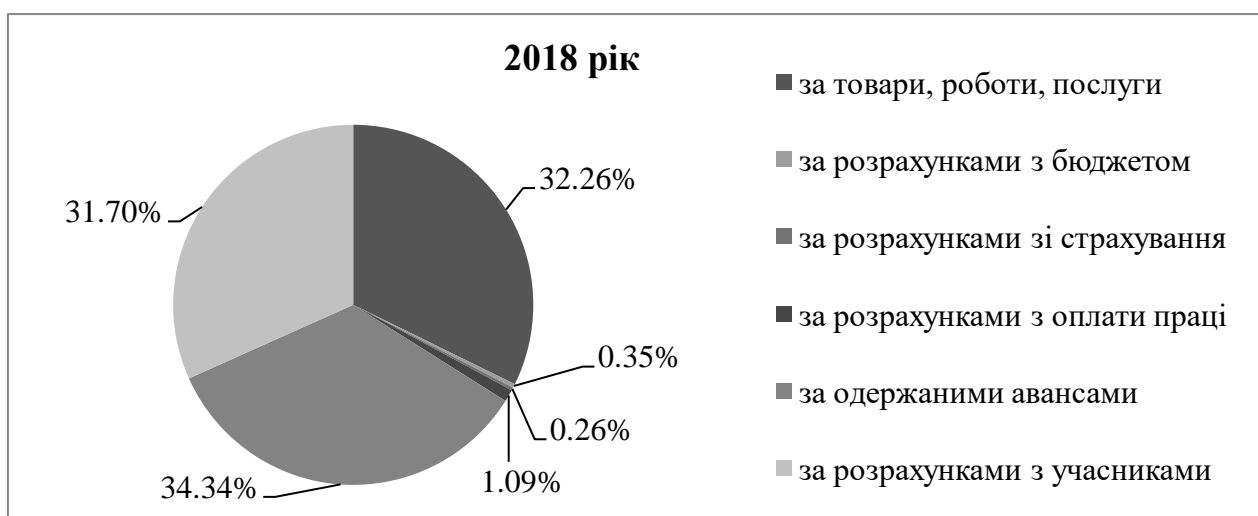

Рисунок 2.8 – Структура кредиторської заборгованості на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор» у 2018 р.

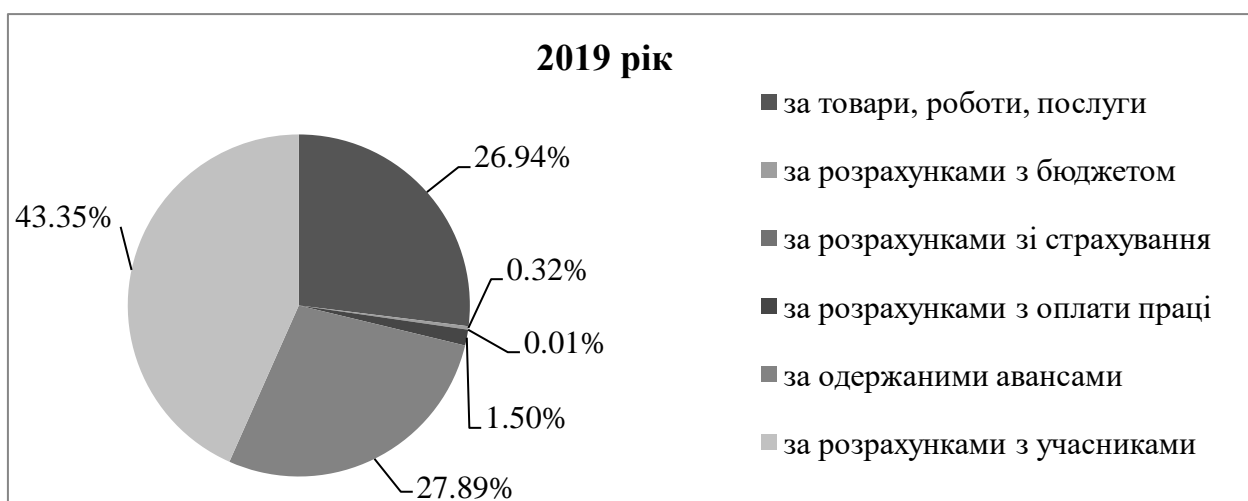

Рисунок 2.9 – Структура кредиторської заборгованості на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор» у 2019 р.

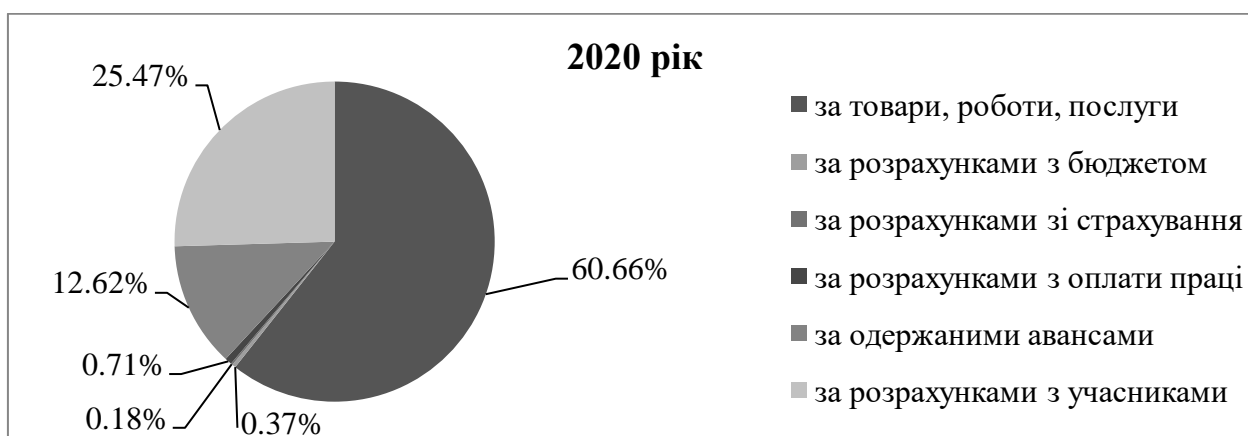

Рисунок 2.10 – Структура кредиторської заборгованості на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор» у 2020 р.

Кількісний та якісний стан кредиторської заборгованості характеризують наступні показники:

1. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, який визначається за формулою:

$$K_{OK3} = \frac{B}{Kc} \quad (2.1)$$

де, B – виручка від реалізації;

K_c – середній розмір кредиторської заборгованості за аналізований період.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості – показник ділової активності, який вказує на кількість оборотів, які здійснила кредиторська заборгованість протягом року. Зростання коефіцієнта означає збільшення швидкості оплати заборгованості підприємства, зниження – ріст покупок у кредит.

В табл.2.11 наведемо розрахунок середньої кредиторської заборгованості.

Таблиця 2.11 – Середній розмір кредиторської заборгованості

Показник кредиторської заборгованості	Роки					
	2018		2019		2020	
	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	5	6	7
за товари, роботи, послуги	285902	253931	253931	161174	161174	617642
за розрахунками з бюджетом	3542	2858	2858	1892	1892	3722
за розрахунками зі страхування	1834	2123	2123	50	50	1789
за розрахунками з оплати праці	7788	8925	8925	8958	8958	7224
за одержаними авансами	345769	280887	280887	166871	166871	128509
за розрахунками з учасниками	259332	259323	259323	259318	259318	259318
Середня КЗ:	856107		703155		808233,5	

Джерело: розраховано за даними [18]

Отже:

$$2018 \text{ рік: } K_{OKЗ} = \frac{1625849}{856107} = 1,90;$$

$$2019 \text{ рік: } K_{OKЗ} = \frac{1270711}{703155} = 1,81;$$

$$2020 \text{ рік: } K_{OKЗ} = \frac{713769}{808233,5} = 0,88.$$

2. Період погашення кредиторської заборгованості, визначається за формулою:

$$P_k = \frac{360 \text{ днів}}{K_{OK3}} \quad (2.2)$$

де, 360 – кількість днів у періоді;

K_{OK3} – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості.

Період погашення кредиторської заборгованості – показник ділової активності, який використовується для оцінки ефективності управління кредиторською заборгованістю. Значення коефіцієнта вказує на період, протягом якого компанія використовує кошти своїх постачальників і підрядників.

Отже:

$$2018 \text{ рік: } P_k = \frac{360 \text{ днів}}{1,90} = 189,47;$$

$$2019 \text{ рік: } P_k = \frac{360 \text{ днів}}{1,81} = 198,89;$$

$$2020 \text{ рік: } P_k = \frac{360 \text{ днів}}{0,88} = 409,09.$$

3. Коефіцієнт покриття, визначається за формулою:

$$K_{\Pi} = \frac{K_c}{B} \quad (2.3)$$

Цей коефіцієнт дає уявлення про те, чи здатна компанія покривати свої боргові зобов'язання чистим операційним доходом, який вона створює. Якщо цей коефіцієнт менше одиниці, це означає, що чистого операційного доходу, створеного компанією, недостатньо для покриття всіх боргових зобов'язань компанії. З іншого боку, якщо цей коефіцієнт для компанії більше, ніж один, це означає, що компанія приносить достатньо операційного доходу для покриття всіх своїх боргових зобов'язань.

Отже:

$$2018 \text{ рік: } K_{\Pi} = \frac{856107}{1628549} = 0,53;$$

$$2019 \text{ рік: } K_{\Pi} = \frac{703155}{1270711} = 0,55;$$

$$2020 \text{ рік: } K_{\Pi} = \frac{808233,5}{713769} = 1,13.$$

Розраховані показники згрупуємо у табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Розрахунок показників кредиторської заборгованості протягом 2018-2020 рр. на ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Показник	Роки		
	2018	2019	2020
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,90	1,81	0,88
Період погашення кредиторської заборгованості	189,47	198,89	409,09
Коефіцієнт покриття	0,55	0,53	1,13

Джерело: розраховано за даними [18]

Дані з табл. 2.10 свідчать, що протягом 2018-2020 рр. відбулося зменшення коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості, що свідчить про зменшення швидкості оплати заборгованості підприємством. Окрім того, у 2019 та у 2020 р. збільшився і період погашення кредиторської заборгованості, що є негативним явищем і свідчать про погану роботу підприємства.

Коефіцієнт покриття менше 1, що свідчить про те, що протягом 2018-2020 рр. у підприємства ПАТ «Запоріжтрансформатор» недостатньо чистого операційного доходу для покриття боргових зобов'язань.

Аналіз оборотності кредиторської заборгованості за аналізований період представлений також в табл. 2.11. За цією таблицею фінансовий менеджер здійснює безперервний моніторинг кредиторських рахунків по місяцях або за більш короткі періоди часу. Порівнюючи місячні дані із середньорічними показниками кредиторської заборгованості, можна швидко

і оперативно приймати рішення щодо покращення позицій з кредиторськими боргами всередині року, кварталу або місяця.

Таблиця 2.11 Аналіз оборотності кредиторської заборгованості протягом 2018-2022 рр. на ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Показник	Роки			Абсолютне відхилення	
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
Виручка від реалізації продукції (В)	1625849	1270711	713769	-355138	-556942
Кредиторська заборгованість (Кз) –	856107	703155	808234	-152952	105078,5
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,90	1,81	0,88	-0,09	-0,92
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	189,47	198,89	409,09	9,42	210,20

Джерело: розраховано за даними [18]

Детальніше період погашення кредиторської заборгованості на аналізованому підприємстві протягом 2018-2020 рр. можна побачити на рис.2.11.

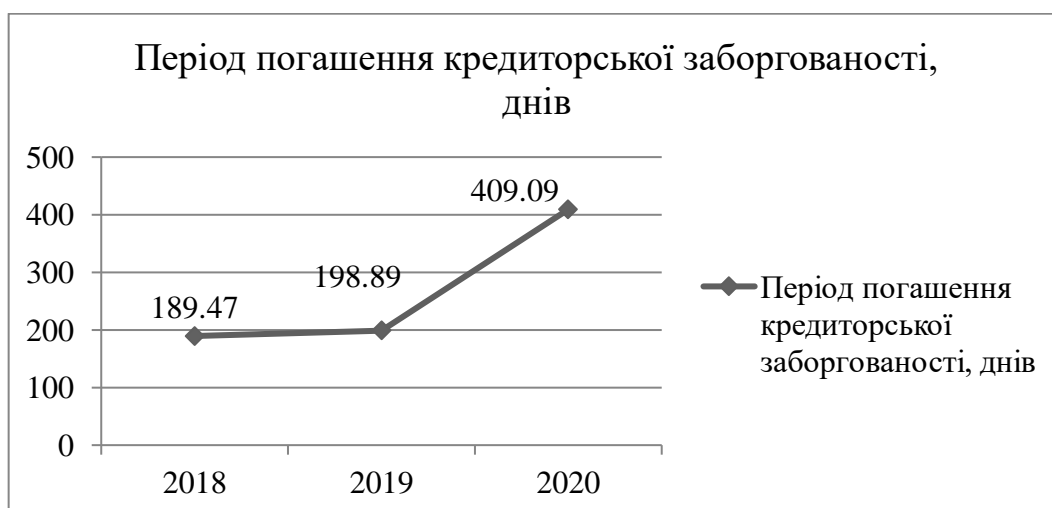

Рисунок 2.11 – Період погашення кредиторської заборгованості на ПАТ «Запоріжтрансформатор» протягом 2018-2020 рр.

Згідно проміжної консолідованої інформації емітента цінних паперів за 3 квартал 2021 рік кредиторська заборгованість на 30.09.2021 рік на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор» мала наступне значення, яке наведено в табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Кредиторська заборгованість на 30.09.2021 рік на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Показник	На 30.09.2021 рік	На 31.12.2020 рік	Відхилення, тис.грн	Темп зростання, %
Поточна кредиторська заборгованість за:				
- товари, роботи, послуги	448 782	617 642	168 860	37,63
- розрахунками з бюджетом	4 480	3 722	-758	-16,92
- розрахунками зі страхування	1 960	1 789	-171	-8,72
- розрахунками з оплати праці	8 313	7 224	-1 089	-13,10
- одержаними авансами	116 219	128 509	12 290	10,57
- розрахунками з учасниками	259 318	259 318	0	0,00

Джерело: розроблено за даними [18]

Дані табл. 2.12 свідчать про те, що на 30.09.2021 р. кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги становить 448 782 тис. грн., що на 168 860 тис. грн менше, у порівнянні з кредиторською заборгованістю за товари, роботи, послуги на 31.12.2020 р. Станом на 30.09.2021 р. кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом була більшою, ніж станом на 31.12.2020 рік і становить 4480 тис. грн., що на 758 тис. грн., або на 16,92% більше, у порівнянні з кредиторською заборгованістю за розрахунками з бюджетом на 31.12.2020 р. Також спостерігається збільшення кредиторської заборгованості за розрахунками зі страхування, станом на 30.09.2021 р. вона становить 1960 тис. грн., що на 171 тис. грн., або на 8,72%

більше, у порівнянні з кредиторською заборгованістю за розрахунками зі страхування на 31.12.2020 р. Збільшення спостерігається і за розрахунками з оплати праці. Станом на 30.09.2021 р. кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці складає 8313 тис. грн., що на 1089 тис. грн. або на 13,10% більше, у порівнянні з кредиторською заборгованістю з оплати праці на 31.12.2020 р. Станом на 30.09.2021 р. кредиторська заборгованість за одержаними авансами становить 116 219 тис. грн., що на 12290 тис. грн. менше, ніж у порівнянні з кредиторською заборгованістю за одержаними авансам на 31.12.2020 р. Кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками не зазнала змін.

Порівняння кредиторської заборгованості на 30.09.2021 р. з кредиторською заборгованістю на 31.12.2020 р. наведено на рис. 2.12.

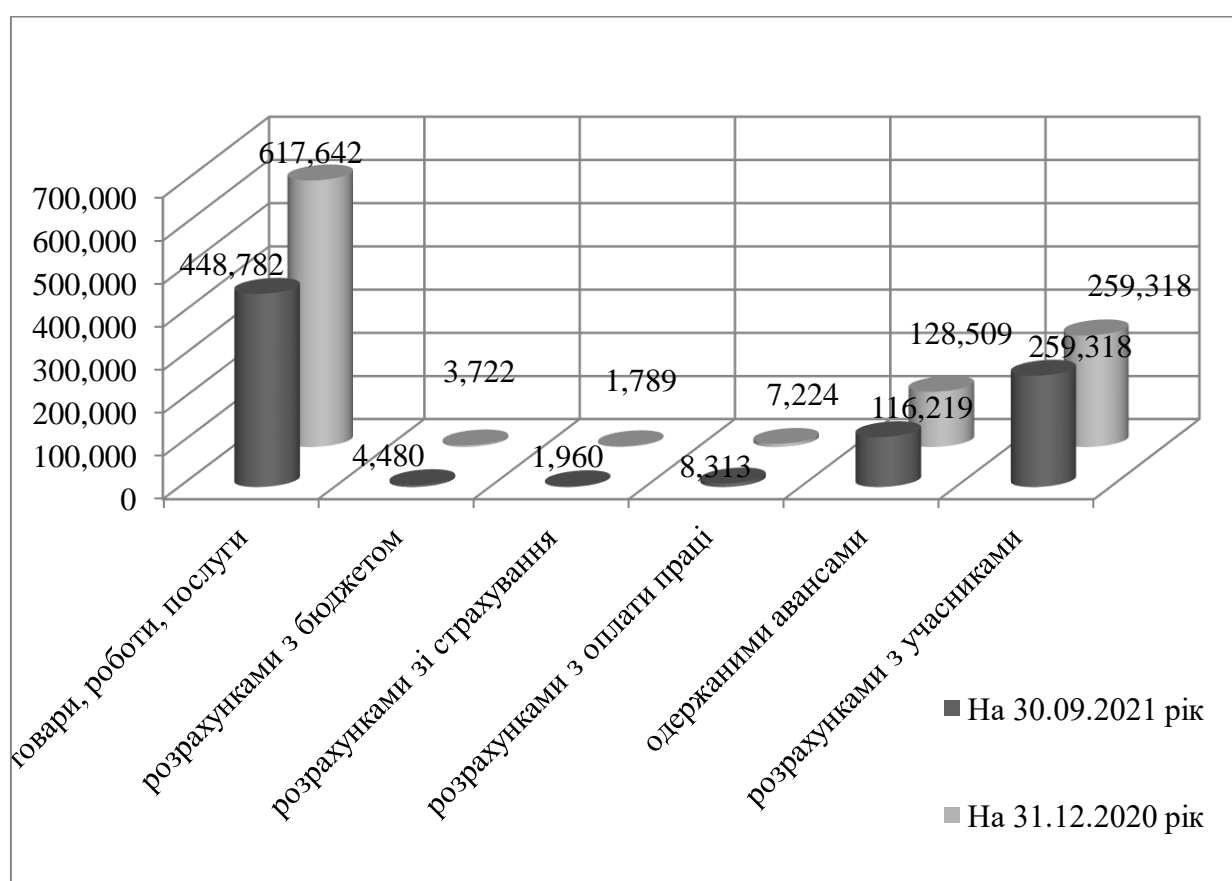

Рисунок 2.12 – Кредиторська заборгованість на 30.09.2021 р. у порівнянні з кредиторською заборгованістю на 31.12.2020 р.

Можна зробити висновок, що станом на 30.09.2021 р. кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, за розрахунками зі страхування та за розрахунками з оплати праці набула негативного значення, у порівнянні з кредиторською заборгованістю станом на 31.12.2020 р. Це свідчить про недосконалу кредитну політику на ПАТ «Запоріжтрансформатор».

Оцінивши кредиторську заборгованість в контексті фінансової стійкості суб'єкта господарювання, можна визначити причини її виникнення та оптимальний механізм її ефективного управління.

На думку Томчука О.Ф., основні завдання управління кредиторською заборгованістю полягають в прискоренні платежів зі сторони клієнтів підприємства, зниженні «поганих» боргів (тобто таких боргів, виплати по яким сумнівні або вже точно не поступають), в проведенні ефективної політики продаж, недопущенні необґрунтованого росту кредиторської заборгованості, особливо несплаченої в строк, оскільки це приводить до обкладання штрафами, пені, розірвання договірних відносин, загрози забезпечення безперервності поставок товарно-матеріальних цінностей і т.д.

Для зниження кредиторської заборгованості можна порекомендувати зниження за рахунок взаємозаліків. Якщо організації - дебітори погасять свою заборгованість, відповідно знизиться кредиторська заборгованість у сумі погашеного боргу. Різницю, що залишилася від цієї суми кредиторської заборгованості можна знизити частково за рахунок реалізації продукції, надання робіт, послуг.

У наступному підрозділі зробимо порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості.

2.4 Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

У процесі виробничо-господарської діяльності підприємство здійснює придбання сировини, матеріалів, інших запасів, а також з реалізацією

продукції та наданням робіт, послуг. Якщо розрахунки за продукцію, надані послуги здійснюються за умов наступної оплати, можна говорити про отримання підприємством кредиту від своїх постачальників і підрядників. У той самий час саме підприємство виступає кредитором своїх покупців і замовників, і навіть постачальників у частині виданих їм авансів під майбутнє постачання продукції. За цих умов необхідно стежити за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості.

Перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською означає відволікання коштів із господарського обороту й надалі може призвести до необхідності залучення дорогих кредитів банку та позик для забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності підприємства. Значне перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською створює загрозу фінансової стійкості підприємства.

Для визначення оптимального співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей є розрахунок коефіцієнта, який дозволяє визначити, скільки доводиться дебіторської заборгованості на 1 гривню кредиторської. Даний коефіцієнт розраховується за формулою:

$$КС_{КЗ}^{ДЗ} = \frac{ДЗ}{КЗ} \quad (2.4)$$

де ДЗ – дебіторська заборгованість:

КЗ – кредиторська заборгованість.

Для коефіцієнта співвідношення заборгованості оптимальне значення варіюється від 0,9 до 1, тобто кредиторська заборгованість може лише на 10% перевищувати дебіторську.

Розрахуємо коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості:

$$2018 \text{ рік: } КС_{КЗ}^{ДЗ} = \frac{784737}{808047} = 0,97;$$

$$2019 \text{ рік: } KC_{КЗ}^{ДЗ} = \frac{585073}{598263} = 0,98;$$

$$2020 \text{ рік: } KC_{КЗ}^{ДЗ} = \frac{647711}{1018204} = 0,67.$$

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості наведено у табл. 2.13.

Таблиця 2.13 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості ПАТ «Запоріжтрансформатор» протягом 2018-2022 рр. (станом на кінець року), тис.грн.

Показник	Рік			Відхилення, тис.грн		Темп зростання, %
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019	2020/2019
1	2	3	4	5	6	7
Дебіторська заборгованість:						
- за товари, роботи, послуги	318205	183955	288529	-134250	104574	56,85
- за виданими авансами	43029	20535	5551	-22494	-14984	-72,97
- з бюджетом	174898	166810	186575	-8088	19765	11,85
- з податку на прибуток	140769	140769	140769	0	0	0,00
- інша поточна дебіторська заборгованість	107836	73004	26287	-34832	-46717	-63,99
Всього ДЗ:	784737	585073	647711	-199664	62638	10,71
Кредиторська заборгованість:						
- за товари, роботи, послуги	253931	161174	617642	-92757	456468	283,21
- за розрахунками з бюджетом	2858	1892	3722	-966	1830	96,72
- за розрахунками зі страхування	2123	50	1789	-2073	1739	3478,00
- за розрахунками з оплати праці	8925	8958	7224	33	-1734	-19,36
- за одержаними авансами	280887	166871	128509	-114016	-38362	-22,99
- за розрахунками з учасниками	259323	259318	259318	-5	0	0,00
Всього КЗ:	808047	598263	1018204	-209784	419941	70,19
Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	0,97	0,98	0,64	0,95	0,15	0,15

Джерело: розраховано за даними [18]

Динаміка показників співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості зображено на рис.2.13.

Рисунок 2.13 – Динаміка показників співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Різке збільшення кредиторської заборгованості спостерігається у 2020 р. на 419941 тис. грн. чи 70,19%. Це означає відтік коштів із господарського обороту, що веде до уповільнення їх оборотності. Знижує ефективність роботи підприємства, погіршує його фінансове становище. Цей факт може спричинити незбалансованість грошових потоків.

Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості показав, що співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості нераціональне. Кредиторська заборгованість має лише на 10 % перевищувати дебіторську. На кінець звітної періоду на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор» є дебіторська заборгованість у сумі 647 711 тис. грн., а кредиторська заборгованість становить 1 018 204 тис. грн. З одного боку, збільшення кредиторської заборгованості – найбільш привабливий спосіб фінансування, оскільки відсотки тут зазвичай не

стягуються. З іншого боку, через великі відстрочки з платежів у підприємства можуть виникнути проблеми з поставками, збитки репутації через несприятливі відгуки кредиторів, судові витрати у справах, порушених постачальниками.

Отже, з розглянутого матеріалу, можна дійти висновку у тому, що, загалом, ефективність управління дебіторської і кредиторської заборгованістю збільшилася у аналізованому періоді. Проте, все ще існують проблеми з ліквідністю організації, а також спостерігається висока частка дебіторської заборгованості до поточних активів та кредиторської заборгованості у поточних зобов'язаннях ПАТ «Запоріжтрансформатор».

ПАТ «Запоріжтрансформатор» необхідно постійно здійснювати аналіз співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості і докладати всіх зусиль для зниження даного показника. Зменшення заборгованостей за рахунок скорочення періоду їх погашення, а не за рахунок зменшення обсягів реалізації.

Стан дебіторської та кредиторської заборгованості, їх розміри і якість роблять сильний вплив на фінансовий стан підприємства.

Для його поліпшення необхідно:

- стежити за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості;
- контролювати стан розрахунків за простроченими заборгованостями;
- по можливості орієнтуватися на збільшення кількості підприємств-споживачів продукції з метою зменшення ризику несплати монопольним замовником.

Підприємству ПАТ «Запоріжтрансформатор» необхідно, перш за все, розраховуватися насамперед із боргами перед бюджетом, із соціального страхування та забезпечення, оскільки відстрочки за цими платежами зазвичай спричиняють виплату штрафів. Потім необхідно чітко структурувати борги перед постачальниками та підрядниками, і виявити, які з них вимагають невідкладного погашення.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз та оцінка ефективності управління кредиторською заборгованістю на ПАТ «Запоріжтрансформатор» показав, що протягом 2018-2020 рр. відбулося зменшення коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості, що свідчить про зменшення швидкості оплати заборгованості підприємством. Окрім того, у 2019 та у 2020 р. збільшився і період погашення кредиторської заборгованості, що є негативним явищем і свідчать про погану роботу підприємства. Коефіцієнт покриття менше 1, що свідчить про те, що протягом 2018-2020 рр. на ПАТ «Запоріжтрансформатор» недостатньо чистого операційного доходу для покриття боргових зобов'язань.

У 2019 р. спостерігається зниження кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 102757 тис.грн., або на 38,93%, у порівнянні з 2018 р., що являється позитивною ознакою, оскільки свідчить про покращення платіжної дисципліни на підприємстві. Проте у 2020 р. даний показник значно збільшується на 456468 тис.грн., або на 283,21%, в порівнянні з 2019 р., що дуже негативно позначається на діяльності підприємства.

При цьому у 2020 р. значно зменшується заборгованість з оплати праці на 1734 тис.грн., або на 19,36%, у порівнянні з 2019 р.

Спостерігається ріст заборгованості з бюджетом – у 2020 р. заборгованість зросла на 1830 тис.грн. або на 96,72% у порівнянні з 2019 р.

Також спостерігається заборгованість зі страхування, так у 2020 р. вона зросла на 1739 тис.грн., або на 3478,00% у порівнянні з 2019 р.

Позитивним явищем є відсутність або незначна частка кредиторської заборгованості з оплати праці, розрахунками з бюджетом, а також зі страхування.

Також, у другому розділі проведено порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості. Коефіцієнт співвідношення дебіторської та

кредиторської заборгованості показав, що співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості нераціональне. Кредиторська заборгованість має лише на 10 % перевищувати дебіторську. На кінець звітного періоду на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор» є дебіторська заборгованість у сумі 647 711 тис. грн., а кредиторська заборгованість становить 1 018 204 тис. грн. З одного боку, збільшення кредиторської заборгованості – найбільш привабливий спосіб фінансування, оскільки відсотки тут зазвичай не стягуються. З іншого боку, через великі відстрочки з платежів у підприємства можуть виникнути проблеми з поставками, збитки репутації через несприятливі відгуки кредиторів, судові витрати у справах, порушених постачальниками.

ПАТ «Запоріжтрансформатор» необхідно постійно здійснювати аналіз співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості і докладати всіх зусиль для зниження даного показника. Зменшення заборгованостей за рахунок скорочення періоду їх погашення, а не за рахунок зменшення обсягів реалізації.

3 УДОСКНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПАТ «ЗАПОРІЖТРАНСФОРМАТОР»

3.1 Основні напрями управління кредиторською заборгованістю на підприємстві

При здійсненні господарської діяльності підприємства виникають обставини, які впливають своєчасне і повне виконання зобов'язань організації (наприклад, банкрутство чи тимчасова, і навіть стійка фінансова неплатоспроможність). В результаті при здійсненні операцій з розрахунком з контрагентами виникає дебіторська та кредиторська заборгованість.

Основним завданням управління кредиторською заборгованістю підприємства є побудова раціональної структури зовнішніх джерел формування оборотних активів з метою забезпечення максимальної рентабельності, з урахуванням збереження платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Кредиторська заборгованість надає можливість тимчасового використання позикових коштів, але, з іншого боку це призводить до зменшення показників платоспроможності і ліквідності. Окрім цього наявність простроченої заборгованості може призвести до погіршення іміджу підприємства.

В результаті проведеного аналізу стану кредиторської заборгованості на ПАТ «Запоріжтрансформатор» можна зробити такі висновки та надати необхідні рекомендації, які допоможуть ефективно знизити кредиторську заборгованість.

В результаті аналізу виявлено, що кредиторська заборгованість на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор» використовується не ефективно, її оборотність у динаміці знижується, а тривалість обороту зростає. Крім того, було виявлено, що зростання взяттям підприємства довгострокових

кредитів і позик підвищується з кожним роком і підприємство не може впоратися з поверненням коштів. У свою чергу, якщо ситуація не змінюватиметься, це може призвести до банкрутства підприємства.

На основі проведеного дослідження з аналізу кредиторської заборгованості на ПАТ «Запоржтрансформатор» можна запропонувати такі заходи, які відображені на рис. 3.1.

Рисунок 3.1 – Механізм дієвої системи ефективного управління кредиторської заборгованості

Аналіз кредиторської заборгованості ПАТ «Запоріжтрансформатор» показав, що підприємство не в змозі обслуговувати та погашати наявні

зобов'язання. Тому, в якості ефективнішого управління кредиторською заборгованістю пропонується провести її реструктуризацію.

Реструктуризація кредиторської заборгованості передбачає отримання різних поступок із боку кредиторів, наприклад, скорочення суми заборгованості чи зменшення відсоткової ставки за кредитом за різні активи, що належать підприємства. Можна виділити кілька основних способів реструктуризації кредиторської заборгованості для підприємства, вони наведені на рис. 3.2.

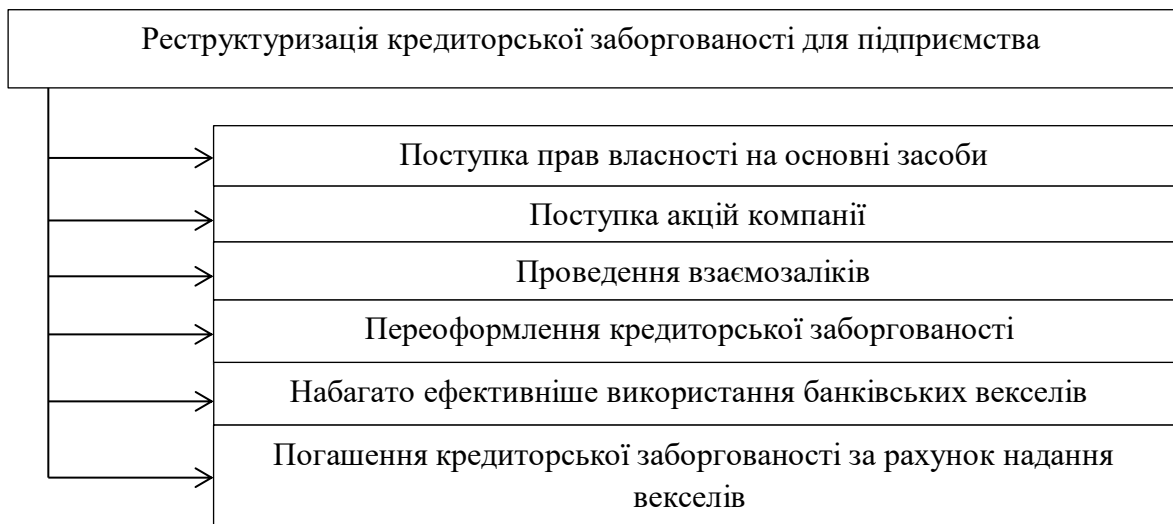

Рисунок 3.2 – Реструктуризація кредиторської заборгованості

Розглянемо кожен із способів реструктуризації окремо.

1. Поступка прав власності на основні засоби. Підприємство може домовитися з кредитором про погашення частини кредиторської заборгованості в обмін на кошти. Перш ніж пропонувати будь-які активи як відступне, треба оцінити, наскільки вони важливі для діяльності підприємства і чи не є забезпеченням за іншими зобов'язаннями. Доцільно пропонувати такий метод реструктуризації кредиторам, які можуть використовувати або продати отримані активи.

2. Поступка акцій компанії. Одним із видів відступного є пропозиція пакету акцій, що перебуває на балансі підприємства. В даному випадку акції

нового випуску не можуть бути використані для зменшення кредиторської заборгованості. Угода укладається між кредитором та власниками підприємства, які готові поступитися частиною акцій в обмін на покращення умов кредитування. Кредитори можуть прийняти такий підхід у разі, якщо їхні вимоги до цього підприємства становлять суттєву частку його сукупного боргу або вони планують диверсифікувати свій бізнес за рахунок придбання пакетів акцій інших компаній.

3. Проведення взаємозаліків. Взаємозаліки боргів є найпоширенішим методом реструктуризації заборгованості. У процесі аналізу дебіторської та кредиторської заборгованостей найчастіше з'ясовується, що підприємство має боргові зобов'язання перед компанією, до якої він має також зустрічні вимоги. У такій ситуації підприємство може зарахувати обидві суми. Більше того, взаємозалік може бути здійснений в односторонньому порядку шляхом повідомлення другої сторони (бажано письмово та з підтвердженням доставки листа). Підприємство також може спробувати викупити борги кредитора у третьої сторони зі значною знижкою, після чого здійснити взаємозалік на повну суму.

4. Переоформлення кредиторської заборгованості. Найчастіше заборгованість перед кредиторами нічим не забезпечено. Якщо такі кредитори вимагатимуть відшкодування боргу в судовому порядку, то вони ризикують отримати лише частину або взагалі нічого не отримати, оскільки їхні претензії задовольнятимуться в останню чергу. Підприємство може запропонувати «незабезпеченим» кредиторам переоформити заборгованість у забезпечені зобов'язання в обмін на скорочення суми боргу, відсотків та (або) збільшення терміну погашення боргу. Для реструктуризації незабезпеченого кредиту можна також запропонувати кредитору забезпечення як гарантії чи поруки третьої сторони, відповідно до якими третя сторона зобов'язується погасити заборгованість підприємства у разі, якщо воно зможе зробити цього самостійно.

5. Набагато ефективніше використання банківських векселів. І тому укладається кредитний договір із банком під забезпечення у сумі, необхідну купівлі банківських векселів. Надалі підприємство розплачується зі своїм кредитором банківськими вексями. У цій угоді підприємство фактично заміщає своїх численних «незабезпечених» кредиторів одним «забезпеченим» – банком, який надає кредит підприємству з процентною ставкою нижчою, ніж ставки за нереструктурованими боргами. Кредитори виграють, тому що замість сумнівних боргів вони отримують цілком певні вимоги до банку. Компанії, що використовують цей метод реструктуризації, як правило, мають багато дрібних кредиторів, хороші відносини зі стабільним банком і мають у своєму розпорядженні активи, які можна використовувати як заставу за кредитом.

6. Погашення кредиторської заборгованості з допомогою надання векселів. Вексель як засіб реструктуризації боргів є новим зобов'язанням, яке має бути виконане відповідно до нововстановлених термінів і найчастіше з меншими відсотковими ставками. Це звільняє підприємство від сплати боргу цьому періоді, сприяючи поліпшенню показників діяльності підприємства. Підприємства, які перебувають у тяжкому фінансовому становищі, можуть використовувати векселі як інструмент реструктуризації кредиту у разі, якщо є третя сторона, зацікавлена у придбанні зобов'язань компанії.

Показники за період, що розглядається, з 2018 по 2020 рр. свідчать про зростання кредиторської заборгованості. У структурному розгляді кредиторської заборгованості відзначимо, що основна маса її припадає на іншу кредиторську заборгованість та заборгованість перед постачальниками та підрядниками. На ПАТ «Запоріжтрансформатор» спостерігається дефіцит грошових ресурсів, що полягає у нестачі грошей на виконання поточних зобов'язань щодо оплати товарів (робіт, послуг).

На рис. 3.3 наведемо напрями мінімізації кредиторської заборгованості для підприємства ПАТ «Запоріжтрансформатор».

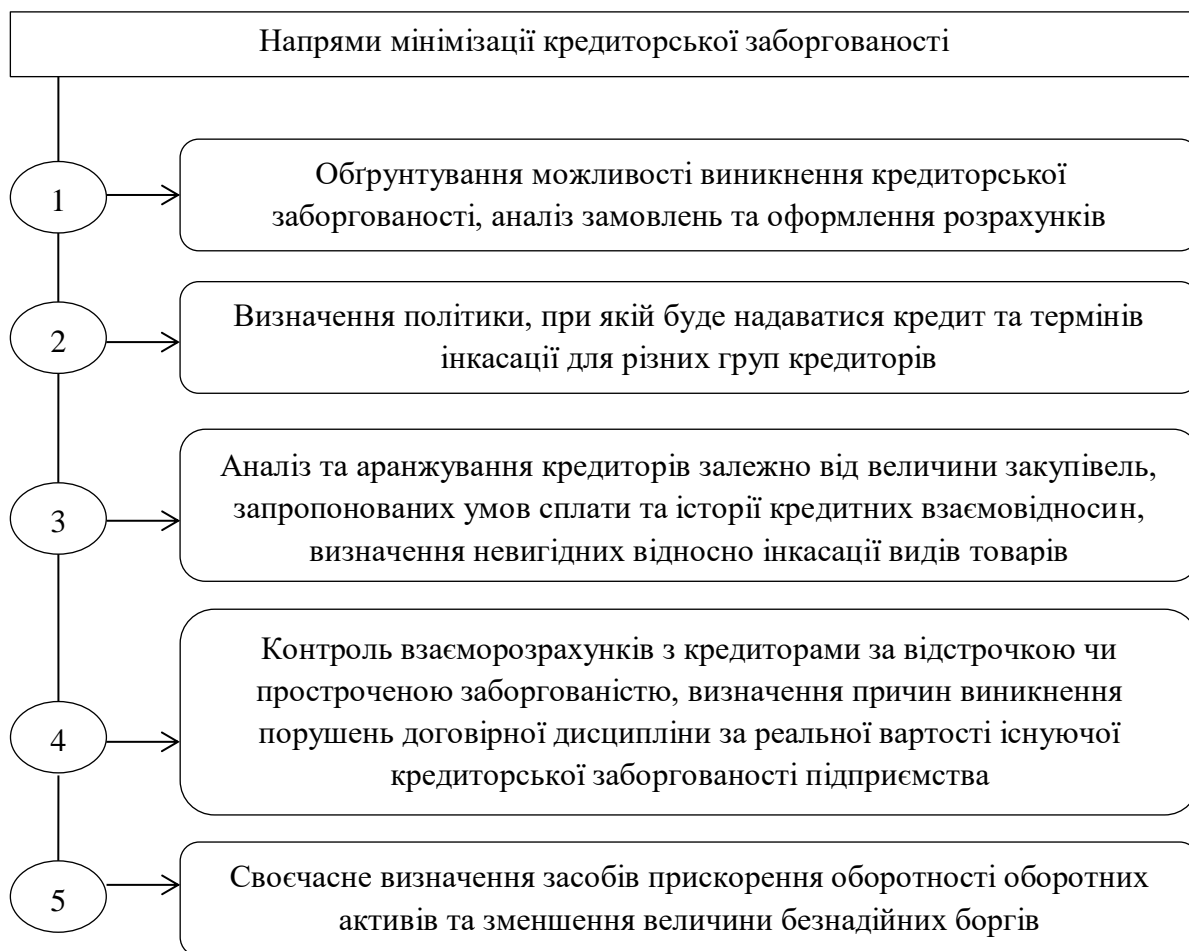

Рисунок 3.3 – Напрями мінімізації кредиторської заборгованості

У ситуації, коли у компанії виникає прострочена кредиторська заборгованість, а саме це і є на ПАТ «Запоріжтрансформатор», так само можна використовувати два підходи. Перший – із постачальником укладається угода про те, що компанія гаситиме заборгованість у міру придбання нових партій товарів. Наприклад, здійснюється нова закупівля товару. При цьому виплачуються повна вартість придбаної партії та частина старої простроченої кредиторської заборгованості. Другий підхід кредиторська заборгованість перед постачальником або реструктуризується з перенесенням оплат на майбутнє, або погашається за рахунок короткострокового банківського кредиту, виданого на поповнення оборотних коштів з урахуванням реальної оборотності запасів, що «зависли», отриманих від даного постачальника.

Аналіз структури та динаміки кредиторської заборгованості за 2018-2020 рр. дозволяє зробити висновки у тому, що у підприємства несприятливі умови розрахунків із покупцями і постачальниками: підприємство має повертати свої борги частіше, ніж вона отримує оплату за реалізовану продукцію.

Також, для ПАТ «Запоріжтрансформатор» можна виокремити напрями оптимізації управління кредиторської заборгованості. Їх наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Напрями оптимізації управління кредиторської заборгованості для ПАТ «Запоріжтрансформатор»

№	Напрямок удосконалення
1	Використання технологій цифрової візуалізації, яка взаємодіє з існуючою комп'ютерною системою для індексації документів.
2	Використання функціональних можливостей системи для автоматичного зіставлення рахунку-фактури постачальника з підтверджуючими документами.
3	Використання функціональних можливостей систем для генерації платежів за рахунками-фактурами у встановлені терміни, засновані на встановлених політиках, які затримують оплату як допустимі.
4	Процес обробки кредиторської заборгованості повинен здійснюватися одним централізованим відділом і не розпорозуватись між відділами підприємства.
5	Аналіз різних процесів кредиторської заборгованості та їх стандартизація як одного загального процесу.
6	Використання стратегічного плану розвитку підприємства з використанням аналізу витрат і вигоди для оцінки готовності систем і виявлення потенційних партнерів-постачальників. Там, де це можливо, доцільно використовувати електронні платежі для погашення заборгованості.
7	Інтеграція закупівельних, кредиторських та приймальних системи для підвищення ефективності та запобігання помилок.
8	Проведення аналізу першопричин проблем з кредиторською заборгованістю для виявлення зон поліпшення процесу.
9	Використання показників ефективності для моніторингу та звітності про якість і своєчасність інформації по кожному окремому постачальнику.

Джерело: розроблено за даними [44]

За результатами розрахунків з таблиці 3.2 бачимо, що питома вага дебіторської заборгованості вище за питому вагу кредиторської заборгованості у загальній величині валюти балансу.

Таблиця 3.2 – Розрахунок частки та динаміки кредиторської та дебіторської заборгованості ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Показник	2018	2019	2020	Частка в валюті балансу, %			Зміни	
							Темп приросту, %	
				2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
Дебіторська заборгованість	784737	585073	647711	19,01	18,35	19,13	-25,44	10,71
Кредиторська заборгованість	808047	598263	1018204	19,58	18,77	30,07	-25,96	70,19
Валюта балансу	4127348	3187656	3385575					

Джерело: розроблено за даними [18]

Як бачимо, з табл. 3.2 кредиторська заборгованість перевищує дебіторську заборгованість. Деякі економісти-теоретики вважають, що це свідчить про раціональне використання коштів, оскільки підприємство залучає в оборот більше коштів, ніж відволікає з обороту.

Але бухгалтери-практики оцінюють таку ситуацію тільки негативно, оскільки підприємство мусить погашати свої борги незалежно від стану дебіторської заборгованості.

Не встигаючи отримувати гроші від покупців (дебіторська заборгованість) підприємству вже потрібно виплатити зобов'язання перед постачальниками та підрядниками (кредиторська заборгованість), через це тимчасового лага і відбувається збільшення кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками, тому для зниження вартості кредиторської заборгованості необхідно попрацювати з дебіторською заборгованістю, а саме зменшити період інкасації.

Однак, збільшення такої статті як кредиторська заборгованість перед постачальниками і підрядниками відбувається не тільки через вищезазначену дію, а також внаслідок суттєвого зростання курсів таких валют як долар і євро. Оскільки ПАТ «Запоріжтрансформатор» розплачується з деякими

постачальниками саме у цих валютах, це неминуче веде збільшення витрат. Протягом всього періоду, що розглядається, величина власних оборотних коштів зменшується і в 2020 р. вона стає нижче величини виробничих запасів. Фінансова стійкість підприємства погіршується, оскільки темпи зростання запасів перевищує темпи зростання власних оборотних засобів, і підприємство змушене брати короткострокові кредити та позики.

За результатами аналізу кредиторської заборгованості, на підприємстві ПАТ «Запоржтрансформатор» було виявлено такі негативні моменти:

- 1) зростання вартості кредиторської заборгованості на кінець 2020 р. на 70,19% порівняно з 2019 р.;
- 2) збільшення періоду погашення кредиторської заборгованості;
- 3) збільшення частки заборгованості перед постачальниками та підрядниками у загальній вартості кредиторської заборгованості.

Є низка рекомендацій щодо поліпшення перерахованих вище моментів. Дані рекомендації наведено на рис. 3.4.

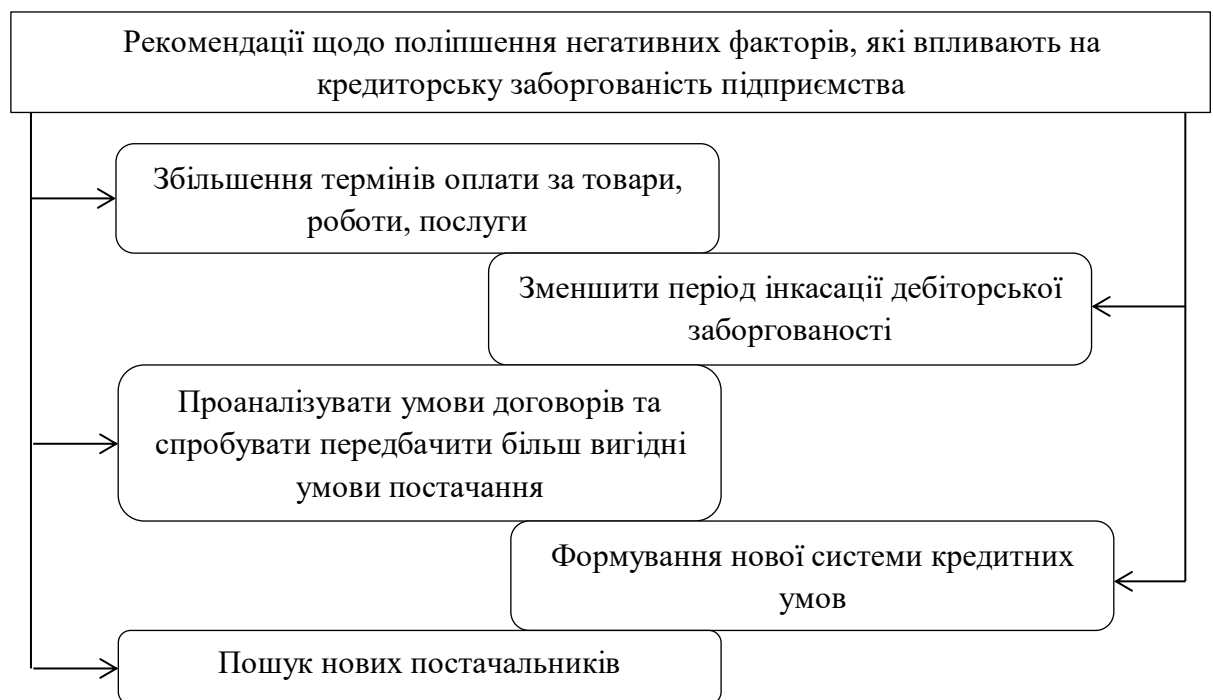

Рисунок 3.4 – Рекомендації щодо поліпшення негативних факторів, які впливають на кредиторську заборгованість підприємства

Управління кредиторською заборгованістю передбачає застосування організацією найбільш підхожих і вигідних форм і термінів розрахунків із контрагентами, й у найзагальнішому вигляді зводиться для збереження фінансової стабільності фірми за незначного зниження дефіциту оборотних засобів.

Для ефективного управління кредиторською заборгованістю необхідно аби підприємство володіло всіма, або хоча б декількома з таких характеристик як: високий рівень платоспроможності, ліквідності, кредитоспроможності та рентабельності. Адже підприємство з такими властивостями може стати більш прибутковим.

Зменшення періоду інкасації дебіторської заборгованості спричинить збільшення припливу фінансових ресурсів від покупців продукції, а також підвищення рівня платоспроможності підприємства за своїми поточними зобов'язаннями. Цей захід не несе фінансових вкладень і витрат, що робить його більш привабливим та ефективним.

Аналіз умов договорів із постачальниками дозволить виявити недоліки умов для нашого підприємства та внести корективи у зв'язку з цим. Більш вигідні взаємини з нашими партнерами сприяють скороченню витрат та витрат на постачання компонентів для нашої продукції.

Формування нової системи кредитних умов з покупцями має на увазі модернізацію умов поставки продукції нашим покупцям, наприклад, введення знижок для постійних покупців і впровадження передоплати за товар.

Що стосується пошуку нових постачальників, то тут йдеться не про незадоволеність якістю компонентів і комплектуючих, що поставляються, а про суттєве збільшення витрат на оплату поточних зобов'язань перед постачальниками через значне зростання курсу долара та євро.

За вищевикладеними напрямками необхідно розробляти конкретні заходи, які допоможуть досягти поставленої мети, а саме зменшення кредиторської заборгованості на ПАТ «Запоріжтрансформатор» та,

відповідно, підвищення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Управління кредиторської заборгованості тісно пов'язані з управлінням дебіторську заборгованість, тому однією з напрямів є вдосконалення деяких аспектів, що стосуються дебіторської заборгованості. А саме скорочення періоду інкасації та перегляду кредитної політики щодо покупців.

Варто також сказати, що описані вище напрями, за якими необхідно розробити кроки з усунення проблем, у своїй переважній більшості спрямовані на зменшення кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками, оскільки саме за цією статтею є найбільша заборгованість у ПАТ «Запоріжтрансформатор».

Дані рекомендації дозволять підняти рівень фінансової стійкості на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор», а також його рівень платоспроможності та покращити стан кредиторську заборгованість. Таким чином, необхідно попрацювати над вищевикладеними заходами, для їх вдосконалення та обґрунтування не лише з погляду раціональності, а й з погляду фінансової обґрунтованості. Необхідно зробити математичні розрахунки, де це можливо і показати, що зміниться і скільки після впровадження даних заходів.

У наступному підрозділі розглянемо сучасний алгоритм управління кредиторською заборгованістю та зробимо прогноз кредиторської заборгованості на 3 роки.

3.2 Впровадження сучасних методів управління кредиторською заборгованістю на ПАТ «Запоріжтрансформатор»

В умовах кризи проблема банкрутств багатьох організацій різних галузей діяльності є досить актуальною.

Практика показує, що основною причиною цієї ситуації є невміле управління підприємством, особливо у частині неефективна робота з кредиторською заборгованістю.

Той аспект, наскільки швидко те чи інше підприємство може розрахуватися зі своїми кредиторами, є одним із опорних показників його фінансової діяльності. Збільшення або зниження кредиторської заборгованості може спричинити зміну фінансового становища підприємства.

Аналіз кредиторської заборгованості має значення для діяльності підприємств, функціонуючих за умов ринку, оскільки дозволяє підтримувати необхідні рівні ліквідності і платоспроможності. Ефективне використання кредиторську заборгованість необхідно як із формуванні іміджу надійного позичальника, і з погляду забезпечення стабільної поточної діяльності підприємства. Значний вплив на фінансовий стан та стійкість розвитку організації надають величина та структура її кредиторської заборгованості.

Підвищення ефективності управління дебіторської та кредиторської заборгованістю на підприємстві має проводитися систематично з виробленням для цього певних заходів. Для того, щоб зрозуміти в якому напрямі рухатися необхідно провести комплексний фінансовий аналіз підприємства, виявити його сильні та слабкі сторони, провести оцінку та перспективи ведення бізнесу в умовах, що склалися.

Наявність кредиторської заборгованість являється нормальним явищем для багатьох організацій різних сфер діяльності. Ефективне використання кредиторської заборгованості підприємства є розробка найбільш оптимальних варіантів роботи з постачальниками товарів та послуг, що визначають терміни, обсяги та форми розрахунків.

Пропонується реалізовувати управління формуванням кредиторської заборгованості на основі алгоритму, яки й зображено на рис. 3.5.

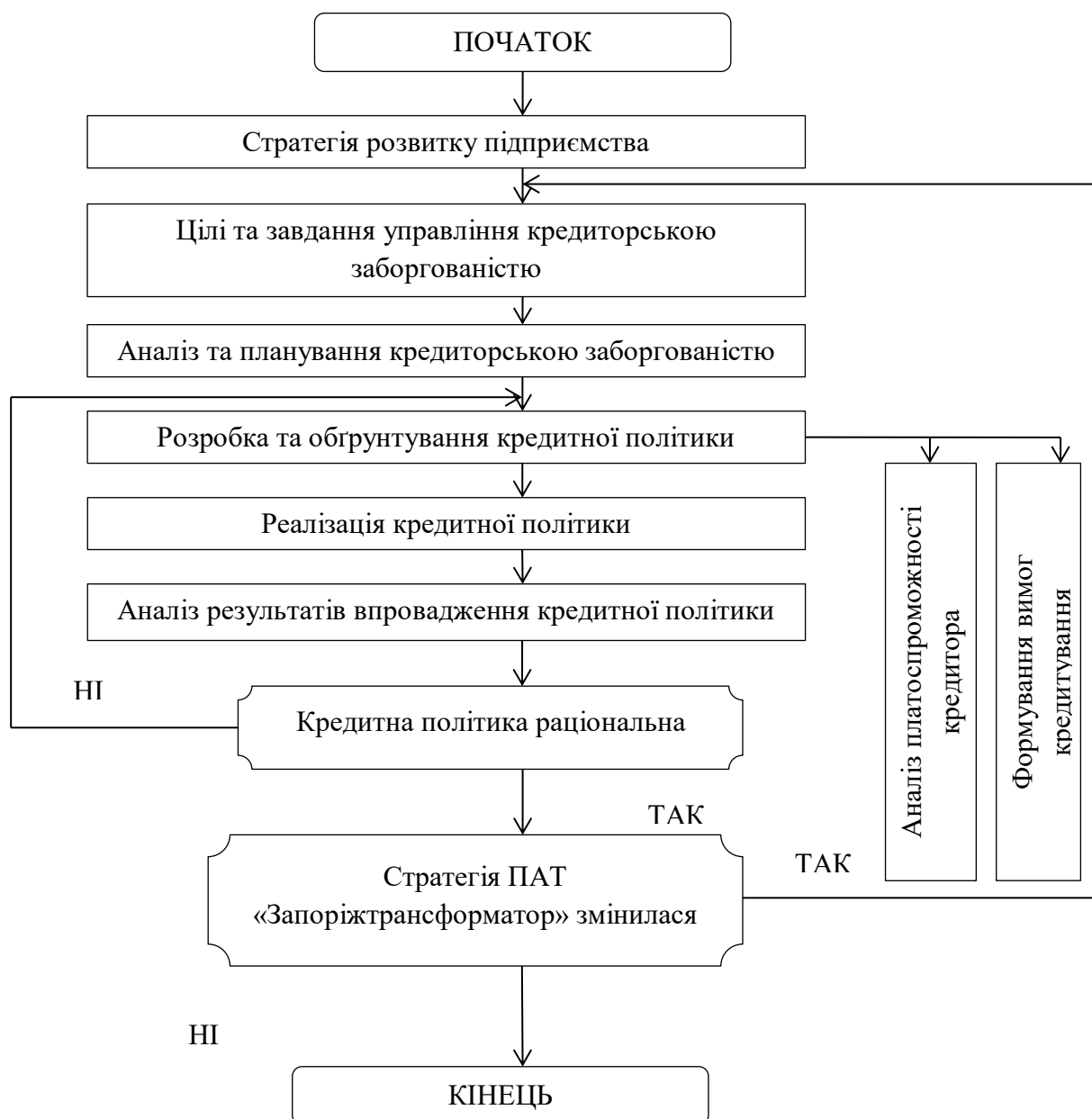

Рисунок 3.5 – Алгоритм управління кредиторською заборгованістю на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Згідно алгоритму, який зображено на рис.3.5, управління кредиторською заборгованістю визначає стратегію розвиткуна підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор».

Пріоритетом для підприємства є також планування кредиторської заборгованості. Після планування необхідно реалізувати три етапи

управління кредиторською заборгованістю за критеріями, які зображені на рис. 3.6.

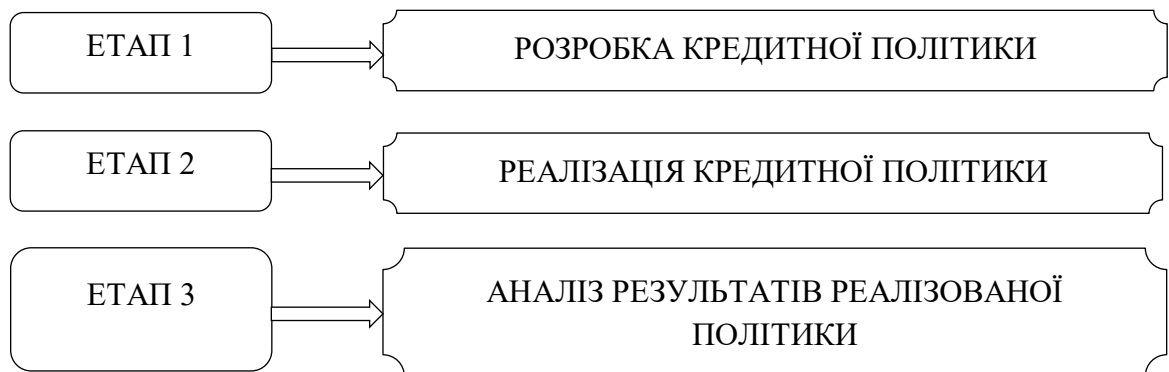

Рисунок 3.6 – Етапи управління формування кредиторської заборгованості

Перший етап – розробка кредитної політики. На даному етапі рекомендується вибрати помірний тип кредитної політики, так як необхідно оцінювати ринкові умови. Слід лібералізувати умови кредитування, навіть у разі збільшення частки безнадійних боргів.

Другий етап – реалізація кредитної політики. На даному етапі важливо, щоб підприємство було впевнено, що його кредиторська заборгованість знаходиться під постійний контролем, виявляти шляхи скорочення оборотності кредиторської заборгованість і що вона не буде прострочена.

Третій етап – аналіз результатів реалізованої кредитної політики. На цьому етапі проводиться новий аналіз оборотності кредиторської заборгованості і порівняння її з попередніми роками. Якщо показники будуть поліпшені, то дану політику можна залишити без змін на наступний період, а в разі необхідності скорегувати модель управління кредиторською заборгованістю.

Розроблені етапи допоможуть покращити стан кредиторської заборгованості ПАТ «Запоріжтрансформатор». Необхідно ранжувати кредиторську заборгованість за термінами виникнення та контрагентами.

Має сенс постійно проводити контроль безнадійних боргів освіти необхідного резерву.

Створення рівнів контрагентів дозволить суттєво заощадити кошти організації (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Черговість платежів ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Рівень	Вид кредитора
1	Банк (не можна допускати прострочення)
2	Податки (прострочення можна припустити, якщо суму задекларували); Заробітна плата (максимальна затримка – 2 міс.)
3	Унікальні постачальники: тільки вони мають потрібну сировину, допустима відстрочка 2 днів
4	Постачальники, які припускають відстрочення не більше 5 днів
5	Конкурентні постачальники (можна претендувати на відстрочку)

Зазначені рекомендації сприятимуть виявленню неприпустимих видів кредиторську заборгованість і допоможуть правильно визначати базу оподаткування і будувати відносини з бюджетом.

Сучасні умови ведення фінансово-господарської діяльності спонукають до об'єктивного оцінювання довіри до своїх партнерів, фінансової стійкості та платоспроможності. Стабільність економічної сфери неможлива без фінансової стійкості суб'єктів господарювання так як, саме стійкість є основою міцного їх становища на ринку та конкурентоспроможності.

Тепер доцільно провести прогноз кредиторської заборгованості на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор».

Наявність кредиторської заборгованості ПАТ «Запоріжтрансформатр» є негативним явищем на підприємстві та обумовлює формування зваженої політики управління рівнем кредиторської заборгованості. Розрахуємо потенційні можливості зростання рівня кредиторської заборгованості підприємства та оптимальний її рівень протягом досліджуваного періоду. Для оцінювання прогнозу зростання рівня кредиторської заборгованості використовуємо метод екстраполяції, що дозволяє розрахувати прогнозні показники рівня (табл.3.4).

Таблиця 3.4 – Рівень кредиторської заборгованості на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор» протягом 2018-2020 рр.

Порядковий номер року (t)	Розмір кредиторської заборгованості (y)	Лацюговий абсолютний приріст, тис.грн (Δy)
2018	808047	-
2019	598263	-209784
2020	1018204	419941
Всього	2424514	210157

Визначимо середнє зменшення рівня кредиторської заборгованості підприємства ПАТ «Запоріжтрансформатор»:

$$\Delta y = 210157 : 2 = 105078,5 \text{ тис. грн.}$$

Отже, кожного року рівень кредиторської заборгованості буде збільшуватися на 105078,5 тис. грн., що обумовить збільшення показника у перспективному періоді:

$$\Delta 2021 = 1018204 + 105078,5 = 1123282,5 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta 2022 = 1123282,5 + 105078,5 = 1228361 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta 2023 = 1228361 + 105078,5 = 133439,5 \text{ тис. грн.}$$

Графік динаміки зміни рівня кредиторської заборгованості представимо на рис. 3.7.

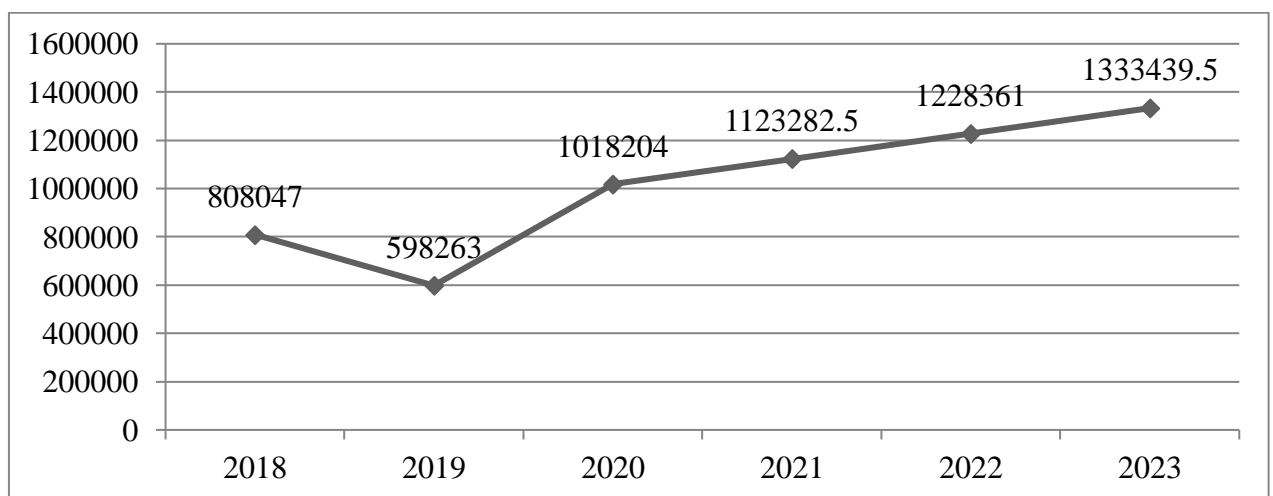

Рисунок 3.7 – Динаміка зміни розміру кредиторської заборгованості на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор»

Збільшення рівня кредиторської заборгованості обумовлено тенденціями, які спостерігаються на ПАТ «Запоріжтрансформатор», поряд із цим важливим є оптимізація рівня кредиторської заборгованості в перспективному періоду, що можна визначити за формулою:

$$K(t_{opt}) = K_{max} \left(1 - \frac{k}{t_{opt}} \right) = K_{max} \left(1 - \sqrt{\frac{kk_1}{D_{max}(p_2/p_1 K_d)}} \right) \quad (3.1)$$

Перш за все визначимо коефіцієнт пропорційності (k) :

$$k = \frac{1018204 - 598263}{598263 - 808047} = -2,0017. \quad (3.2)$$

Фінансові витрати (навіть потенційні) від кредиторської заборгованості (p_2) визначимо на підставі валового прибутку (збитку) та собівартості:

$$p_2 = \frac{-667240 * 46529}{1018204} = -30490,95 \text{ тис. грн.} \quad (3.3)$$

Визначимо коефіцієнт витрат, що залежить від розміру кредиторської заборгованості та коефіцієнту витрат, що залежить від кредитного періоду:

$$k_1 = \frac{-2,0017 + \sqrt{-2,0017^2 + 4 * 1 * 0,365}}{2 * 1} = 0,168. \quad (3.4)$$

$$k_d = 0,168 - (-2,0017) = 2,1697. \quad (3.5)$$

Далі визначимо оптимальний період обороту кредиторської заборгованості підприємства ПАТ «Запоріжтрансформатор»:

$$t_{opt} = \sqrt{\frac{-2,0017*1018204*(-30490,95/46529*(-2,0017))}{0,168}} = 98 \text{ днів.} \quad (3.6)$$

Визначимо оптимальний розмір заборгованості підприємства:

$$K(t_{opt}) = 1018204 * \left(1 - \sqrt{\frac{0,168*(-2,0017)}{1018204*(-30490,95/46529*(-2,0017))}}\right) =$$

$$= 1008057,6 \text{ тис. грн.} \quad (3.7)$$

Таким чином, оптимальний рівень кредиторської заборгованості є дещо нижчий ніж фактичний у 2020 р.:

$$1008057,6 \text{ тис. грн.} < 1018240 \text{ тис. грн.}$$

Даний факт обумовлює необхідність коригувальних дій до зниження розміру кредиторської заборгованості на ПАТ «Запоріжтрансформатор» у перспективному періоді, основними коригувальними діями повинні стати:

- реструктуризація рівня кредиторської заборгованості;
- проведення зваженої політики комерційного кредитування;
- формування мотиваційних чинників зниження рівня заборгованості.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі кваліфікаційної роботи було здійснено прогнозування кредиторської заборгованості на 2021-2023 рр. Дане прогнозування показало, що кожного року рівень кредиторської заборгованості буде збільшуватися на 105078, 5 тис. грн., що обумовить збільшення показника у перспективному періоді, у 2021 р. кредиторська заборгованість буде становити 1123282,5 тис. грн., у 2022 р. заборгованість становитиме 1228361 тис. грн., та у 2023 р. заборгованість становитиме 133439, 5 тис. грн.

Збільшення рівня кредиторської заборгованості обумовлено тенденціями, які спостерігаються на ПАТ «Запоріжтрансформатор», поряд із цим важливим є оптимізація рівня кредиторської заборгованості в перспективному періоді. Виявлено, що оптимальний рівень кредиторської заборгованості є дещо нижчий ніж фактичний у 2020 р.: 1008057,6 тис. грн. < 1018240 тис. грн.

Цей факт обумовлює необхідність коригувальних дій до зниження розміру кредиторської заборгованості на ПАТ «Запоріжтрансформатор» у перспективному періоді, основними коригувальними діями повинні стати:

- реструктуризація рівня кредиторської заборгованості;
- проведення зваженої політики комерційного кредитування;
- формування мотиваційних чинників зниження рівня заборгованості.

За результатами аналізу кредиторської заборгованості, на підприємстві ПАТ «Запоржтрансформатор» було виявлено такі негативні моменти:

- 1) зростання вартості кредиторської заборгованості на кінець 2020 р. на 70,19% порівняно з 2019 р.;
- 2) збільшення періоду погашення кредиторської заборгованості;
- 3) збільшення частки заборгованості перед постачальниками та підрядниками у загальній вартості кредиторської заборгованості.

Управління кредиторською заборгованістю передбачає застосування організацією найбільш підхожих і вигідних форм і термінів розрахунків із контрагентами, й у найзагальнішому вигляді зводиться для збереження фінансової стабільності фірми за незначного зниження дефіциту оборотних засобів.

Для ефективного управління кредиторською заборгованістю необхідно аби підприємство володіло всіма, або хоча б декількома з таких характеристик як: високий рівень платоспроможності, ліквідності, кредитоспроможності та рентабельності. Адже підприємство з такими властивостями може стати більш прибутковим.

Розроблено напрями мінімізації кредиторської заборгованості:

1. Обґрунтування можливості виникнення кредиторської заборгованості, аналіз замовлень та оформлення розрахунків.
2. Визначення політики, при якій буде надаватися кредит та термінів інкасації для різних груп кредиторів.
3. Аналіз та аранжування кредиторів залежно від величини закупівель, запропонованих умов сплати та історії кредитних взаємовідносин, визначення невиконаних відносно інкасації видів товарів.
4. Контроль взаєморозрахунків з кредиторами за відстрочкою чи простроченою заборгованістю, визначення причин виникнення порушень договірної дисципліни за реальної вартості існуючої кредиторської заборгованості підприємства.
5. Своєчасне визначення засобів прискорення оборотності оборотних активів та зменшення величини безнадійних боргів.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі проводилися дослідження на підставі загальноприйнятих наукових методів аналізу кредиторської заборгованості, фінансового стану підприємства, економіко-математичних розрахунків та пр. Управління кредиторською заборгованістю, як складова частина фінансової стратегії підприємства повинна забезпечити на підприємстві оптимальне співвідношення власних та позикових коштів. Стратегічний підхід до управління кредиторської заборгованості характеризується тим, що в підприємства має бути чітка політика, пов'язана із залученням та використанням позикового капіталу, це неминуче буде вибудовувати необхідні з кредиторами відносини для забезпечення рентабельності підприємства та його конкурентної стійкості.

Перший розділ містить теоретичні аспекти аналізу та управління кредиторською заборгованістю. Розглянуто сутність та етапи управління кредиторською заборгованістю, обґрунтовано необхідність контролю за співвідношенням власних та позикових коштів.

У другому розділі роботи представлено економічну характеристику об'єкта дослідження, проаналізовано фінансові показники підприємства, а також проведено аналіз загального стану та ефективності управління кредиторською заборгованістю.

У третьому розділі було наведено напрями мінімізації кредиторської заборгованості, розроблено механізм дієвої системи ефективного управління кредиторської заборгованості. Проведено прогнозування кредиторської заборгованості ПАТ «Запоріжтрансформатор» на 2021-2023 рр., та визначено оптимальний рівень кредиторської заборгованості на аналізованому підприємстві.

У 2020 р. валова рентабельність реалізованої продукції складала 0,07, у 2019 р. даний показник також складав 0,01. Збільшення даного показника

характеризує ефективність виробничої діяльності та ефективність політики ціноутворення підприємства.

Загальна рентабельність підприємства відображає ефективність виробництва, за якої підприємство за рахунок грошової виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) повністю відшкодовує витрати на її виробництво. У 2020 р. даний показник має значення 0,01, у порівнянні з 2019 р. де показник становив 0.

Коливання показника рентабельності витрат протягом 2018-2020 рр. характеризує зменшення прибутку від реалізації на одиницю витрат на виготовлення і реалізацію продукції.

Проведений аналіз та оцінка ефективності управління кредиторською заборгованістю на ПАТ «Запоріжтрансформатор» протягом 2018-2022 рр. показав, що протягом 2018-2020 рр. відбулося зменшення коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості, що свідчить про зменшення швидкості оплати заборгованості підприємством. Окрім того, у 2019 та у 2020 р. збільшився і період погашення кредиторської заборгованості, що є негативним явищем і свідчать про погану роботу підприємства. Коефіцієнт покриття менше 1, що свідчить про те, що протягом 2018-2020 рр. у підприємства ПАТ «Запоріжтрансформатор» недостатньо чистого операційного доходу для покриття боргових зобов'язань.

У 2019 р. спостерігається зниження кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 102757 тис. грн., або на 38,93%, у порівнянні з 2018 р., що являється позитивною ознакою, оскільки свідчить про покращення платіжної дисципліни на підприємстві. Проте у 2020 р. даний показник значно збільшується на 456468 тис. грн., або на 283,21%, в порівнянні з 2019 р., що дуже негативно позначається на діяльності підприємства.

При цьому у 2020 р. значно зменшується заборгованість з оплати праці на 1734 тис. грн., або на 19,36%, у порівнянні з 2019 р.

Спостерігається ріст заборгованості з бюджетом – у 2020 р. заборгованість зросла на 1830 тис. грн. або на 96,72% у порівнянні з 2019 р.

Також спостерігається заборгованість зі страхування, так у 2020 р. вона зросла на 1739 тис. грн., або на 3478,00% у порівнянні з 2019 р.

Позитивним явищем є відсутність або незначна частка кредиторської заборгованості з оплати праці, розрахунками з бюджетом, а також зі страхування.

Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості показав, що співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості нераціональне. Кредиторська заборгованість має лише на 10 % перевищувати дебіторську. На кінець звітного періоду на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор» є дебіторська заборгованість у сумі 647 711 тис. грн., а кредиторська заборгованість становить 1 018 204 тис. грн. З одного боку, збільшення кредиторської заборгованості – найбільш привабливий спосіб фінансування, оскільки відсотки тут зазвичай не стягуються. З іншого боку, через великі відстрочки з платежів у підприємства можуть виникнути проблеми з поставками, збитки репутації через несприятливі відгуки кредиторів, судові витрати у справах, порушених постачальниками.

Стан дебіторської та кредиторської заборгованості, їх розміри і якість впливають на фінансовий стан підприємства.

Для його поліпшення необхідно:

- слідкувати за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості;
- контролювати стан розрахунків за простроченими заборгованостями;
- по можливості орієнтуватися на збільшення кількості підприємств-споживачів продукції з метою зменшення ризику несплати монопольним замовником.

Підприємству ПАТ «Запоріжтрансформатор» необхідно, перш за все, розраховуватися насамперед із боргами перед бюджетом, із соціального

страхування та забезпечення, оскільки відстрочки за цими платежами зазвичай спричиняють виплату штрафів. Потім необхідно чітко структурувати борги перед постачальниками та підрядниками, і виявити, які з них вимагають невідкладного погашення.

Було проведено прогнозування кредиторської заборгованості на 2021-2023 рр. Дане прогнозування показало, що кожного року рівень кредиторської заборгованості буде збільшуватися на 105078, 5 тис. грн., що обумовить збільшення показника у перспективному періоді, у 2021 р. кредиторська заборгованість буде становити 1123282,5 тис. грн., у 2022 р. заборгованість становитиме 1228361 тис. грн., та у 2023 р. заборгованість становитиме 133439, 5 тис. грн.

Збільшення рівня кредиторської заборгованості обумовлено тенденціями, які спостерігаються на ПАТ «Запоріжтрансформатор», поряд із цим важливим є оптимізація рівня кредиторської заборгованості в перспективному періоді. Виявлено, що оптимальний рівень кредиторської заборгованості є дещо нижчий ніж фактичний у 2020 р.: 1008057,6 тис. грн. < 1018240 тис. грн.

ПАТ «Запоріжтрансформатор» необхідно впровадити коригувальні дії для покращення стану кредиторської заборгованості, основними коригувальними діями повинні стати:

- реструктуризація рівня кредиторської заборгованості;
- проведення зваженої політики комерційного кредитування;
- формування мотиваційних чинників зниження рівня заборгованості.

Аналіз кредиторської заборгованості ПАТ «Запоріжтрансформатор» показав, що підприємство не в змозі обслуговувати та погашати наявні зобов'язання. Тому, в якості ефективнішого управління кредиторською заборгованістю пропонується провести її реструктуризацію.

Реструктуризація кредиторської заборгованості передбачає отримання різних поступок із боку кредиторів, наприклад, скорочення суми

заборгованості чи зменшення відсоткової ставки за кредитом за різні активи, що належать підприємства.

Розроблено напрями мінімізації кредиторської заборгованості:

1. Обґрунтування можливості виникнення кредиторської заборгованості, аналіз замовлень та оформлення розрахунків.

2. Визначення політики, при якій буде надаватися кредит та термінів інкасації для різних груп кредиторів.

3. Аналіз та аранжування кредиторів залежно від величини закупівель, запропонованих умов сплати та історії кредитних взаємовідносин, визначення невігідних відносно інкасації видів товарів.

4. Контроль взаєморозрахунків з кредиторами за відстрочкою чи простроченою заборгованістю, визначення причин виникнення порушень договірної дисципліни за реальної вартості існуючої кредиторської заборгованості підприємства.

5. Своєчасне визначення засобів прискорення оборотності оборотних активів та зменшення величини безнадійних боргів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України від 16.07.1999 року № 996-XV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 25.04.2022).
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку №37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» від 01.01.2012 року, затверджений Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051#Text (дата звернення: 25.04.2022).
3. Райан Б. Стратегический учет для руководителя. Аудит. ЮНИТИ. Пер. с англ. под ред. В.А. Микрюкова 2008. 616 с.
4. Сінянський К.П. Зобов'язання як теоретико-правова категорія. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. №39 (2). С. 25-31.
5. Ходус А.В. Управління фінансовими потоками підприємства у форматі дебіторської та кредиторської заборгованості. *Економіст*. 2005. № 8. С. 86-89.
6. Орлов І.В. Зобов'язання та його життєвий цикл. *Економіка і управління у промисловості: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції*. Дніпропетровськ. 2010. С. 295-296.
7. Чорненька О. Б. Аналіз наукових підходів щодо сутності кредиторської заборгованості та її класифікації. *Вісник економічних наук*. 2017. №20. С. 207-212.
8. Хохлов М.П., Корнієнко О.С. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. Вип. 10. С. 402-407.
9. Майборода О.Є., Косарева І.П., Корабейнікова І.О. Характеристика сутності та поняття дебіторської і кредиторської заборгованості. *Економіка і суспільство*. 2018. №15. С. 396-402.

10. Томчук О. Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького*. 2016. №2 (69). С.160-164.
11. Матюха В.І., Мисака Г.В. Актуальні проблеми обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками. *Молодий вчений*. 2018. №1(2). С. 930-932.
12. Партин Г.О., Загородній А.Г. Управлінський облік: навч. посіб. Знання. Київ. 2007. 303 с.
13. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: практичний посібник. Лібра. Київ. 2004. 880 с.
14. Чорнобривець М.М. Управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23. С. 241- 247.
15. Балабан Т.П. Кредиторська заборгованість: поняття, сутність. Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції докторантів, молодих учених та студентів*. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2019. С. 74-79.
16. Кулібаба О.О. Методичні аспекти аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики. *Зб. тез за матеріалами міжн. наук.-практ. інт.-конф.* Ірпінь: Університет ДФС України. 2021. С. 155-159.
17. Марчак Н. В. Управління кредиторською заборгованістю як джерелом фінансування підприємств. *Інноваційна економіка*. 2017. № 2. С. 237-239.
18. Річна звітність діяльності ПАТ «Запоріжтрансформатор». URL: http://www.ztr.ua/ua/financial_statements (дата звернення 08.10.2022).
19. Мягких І.М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійкості авіакомпаній України. *Міжнародний науково-виробничий журнал: Сталий розвиток економіки*. 2013. № 4 (21). С. 255-262.

20. Коваль О. А., Супрун В. Ю. Удосконалення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємств в умовах кризи. *Проблематика та сучасні тенденції впливу податкової реформи на зміни фінансово-кредитних відносин: монографія*. Запоріжжя. 2018. С.134-143.

21. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standartizvitnosti> (дата звернення: 17.10.2020).

22. Гільорме Т. В., Шачаніна Ю. К. Удосконалення організації обліку кредиторської заборгованості підприємств в умовах невизначеності. *Економіка і фінанси*. 2018. № 1. С. 18-24.

23. Accounts payable audit. Automated, 360° audit protection for compliance made easy. URL: <https://www.intellichief.com/accounts-payable-audit> (дата звернення: 18.10.2022).

24. Accounts payable automation solutions. URL: <https://www.avidxchange.com/solutions> (дата звернення: 18.10.2022).

25. Fridson M., Alvarez F. Financial statement analysis: a practitioner's guide: teach. tool. 3d edition. John Wiley and Sons, Inc. 2002. 396 p.

26. In The Spotlight: Your Accounts Payable Process. URL: <https://info.knowledgeleader.com/in-thespotlight-your-accounts-payable-process> (дата звернення: 18.10.2022).

27. Strategies for optimizing your accounts payable. URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ca/Documents/finance/ca-en-FA-strategies-for-optimizing-youraccounts-payable.pdf> (дата звернення: 18.10.2022).

28. Коновалова К. Т., Макарова А. С. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 34. С. 181-184.

29. Костюнік О.В., Махницька О. В. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. *Агросвіт*. 2015. № 8. С. 62-63.

30. Чорненко О. Б. Напрями вдосконалення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах. *Наукові записки Економічні науки*. 2016. № 2 (53). С. 259-269.

31. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 12.08.2022).

32. Кручак Л.В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 25 (2). С. 93-98.

33. Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М. *Економічний аналіз: навч. посібник*. Львів: Магнолія 2006. 2015. 326 с.

34. Словник економіко-фінансових показників, коефіцієнтів, індикаторів URL : <https://www.finalon.com/slovnik-ekonomichnikh-pokaznikiv> (дата звернення: 17.09.2022).

35. Гнатенко Є. П. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки*. 2015. № 1(4). С.38-42.

36. Горизонтальний (трендовий) аналіз. Економіка та фінанси підприємства. URL: https://pidruchniki.com/1122121364762/ekonomika/gorizonta_lniyu_trendoviy_analiz (дата звернення: 14.10.2022).

37. Лівощко Т.В. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю промислового підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя. 2013. Вип. № 4. С. 88-93.

38. Дячук О.В., Новодворська В.В. Місце кредиторської заборгованості в системі управління підприємством. *Економічні науки*. Сер.: Облік і фінанси. 2013. Вип. Т. 10. №. 3. С. 243-251.

39. Гончарук Р.П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів. *Економічні науки*. 2015. №. 1(59). Ч. 1. С.48-51.

40. Шарапа О. М. Особливості економічного аналізу кредиторської заборгованості підприємства. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. *Міжнародний науковий журнал*. 2016. Випуск 6. С.91-101.
41. Попович О. В. Аналіз поточної кредиторської заборгованості на ПАТ «СПЕЦ-АВІА» за 2014-2016 роки. *Молодий вчений*. 2018. №3 (55). С.370-373.
42. Савченко А. М. Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за допомогою економіко-математичних методів. *Економіст*. 2017. №3. С.27-32.
43. Паянок Т.М., Краєвський В.М. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень: монографія. ЦП «Компринт». Київ. 2019. 426 с.
44. Ступницька Т.М., Бамбуляк І.М., Маркова Т.Д., Кулік Н.М. Кредиторська заборгованість підприємства: оцінка та механізми управління. *Економіка харчової промисловості*. 2018. Т. 10. Вип. 4. С. 66-78.
45. Савко О.Я. Підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств. *Вісн. ХНУ*. 2013. №5. С. 169-173.
46. Журавська А.Р. Діагностика фінансового стану сільськогосподарських підприємств: проблеми та перспективи удосконалення. *Вісн. ЖНАЕУ*. 2012. №2. С. 357-365.
47. Кобилецький В. Р., Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості. *Наука та інновації*. 2016. № 6. С. 56-61.
48. Партин Г.О. Особливості впливу основних чинників на фінансову стійкість підприємства в умовах фінансово-економічної кризи. *Науковий вісник НЛТУ*. Львів. 2010. №10. С. 276-279.
49. Маркус О.В., Романюк І.О. Напрями вдосконалення управлінського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, інструменти контролю платоспроможності підприємств. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. С.40-47.

50. Коблянська І.О., Коблянська Г.Ю., Гребенчук Ж.В. Методика обліку і аудиту розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. *Modern economics*. 2017. № 3. С. 78-87.

51. Зінченко О.В. Економічна сутність та класифікація дебіторської заборгованості для потреб облікової системи підприємства. *Інфраструктура ринку*. №25. 2018. С.819-825.

52. Майборода О.Є., Косарева, І.П., Корабейнікова, І.О. Характеристика сутності та поняття дебіторської і кредиторської заборгованості. *Економіка і суспільство*. №15. С.396-402.

53. Воробйова І.А. Механізм розвитку управління заборгованістю підприємства. *Збірник наукових праць НУК*. Серія «Економіка та управління підприємствами». №2. 2011. С.243-251.

54. Кравчук Д. І., Кравчук В. І. Проблеми та шляхи вирішення питань управління дебіторською заборгованістю на підприємстві. *Молодий вчений*. 2015. №2. С. 272-274.

55. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. Центр учбової літератури. 2009. 328 с.

56. Волковицька О. М., Болтач С. Ю. Міжнародні нормативи та зарубіжний досвід в організації облікового процесу розрахунків з покупцями та замовниками. *Економіка та держава*. 2018. № 1. С. 72-75

57. Пилипенко К. А., Коляка А. А. Методологічні підходи обліку розрахунків із кредиторами: вітчизняний та міжнародний аспект. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2018. № 1 (41) С. 97–101.

58. Шатковська М.С. Управління кредиторською заборгованістю на основі її аналізу. *Актуальні соціально-економічні та правові проблеми розвитку України та її регіонів: Матеріали X Міжнародного круглого столу*. Одеса. 2019. С. 177-180.

59. Шарапа О.М. Особливості економічного аналізу кредиторської заборгованості підприємства. *Міжнародний науковий журнал*. 2016. Вип. 4. С. 91-101.

60. Рогов Г. К. Система фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку: складові концепції. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2018. №3. С. 222-229.
61. Желніна Г. О., Рибалко О. М. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. *Актуальні соціально-економічні проблеми держави і регіонів*. Т. 2. Секція 2. 2019. С.91-93.
62. Дублей В.В., Гуменюк М.М. Необхідність управління дебіторською та кредиторською заборгованостями в сучасних умовах. *Журнал Науковий огляд*. 2016. № 11 (32). С. 1-9.
63. Гевлич Л.Л., Катранжи Л.І. Особливості підходів до визначення сутності поняття «поточні зобов'язання» та їх класифікації. *Фінанси, облік, банки*. 2017. №1 (22). С. 70-78.
64. Хомик П.М., Кулик М.А. Порівняльний аспект обліку заборгованості підприємства за П(с)БО та МСФЗ (IAS). *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 3 (24). С. 503-510.
65. Грабовський І.С., Якименко А.М. Методичні аспекти формування та оцінки зони фінансової стабільності підприємства. *Економіка та держава*. 2016. №1. С. 64 -70.
66. Прус Л.Р. Управління дебіторською заборгованістю суб'єктів господарювання. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. Вип. 1. ч. 2. С. 126-131.
67. Рогов Г.К. Формування системи фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку [монографія]. Херсон. 2017. 424 с.
68. Марусяк Н.Л. Дебіторська та кредиторська заборгованості як основні фінансові регулятори кругообігу оборотного капіталу підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. №7. С. 90-95.
69. Ізмайлова Н.В. Стан та тенденції дебіторської та кредиторської заборгованості: макроекономічний аспект. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 4. С. 12-17.

70. Сіногейкіна К.С. Вартість проблемної заборгованості та фактори, що її визначають. *Фінансовий ринок України*. 2010. №5. С. 98-106.

71. Паянок Т.М., Лаговський В.В., Краєвський В.М. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів та податкових надходжень. ЦП Компромит. Київ. 2019. 426 с.

72. Мягких І. М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійності авіакомпаній України. *Сталий розвиток економіки*. 2013. №4 (21). С.255-262.

73. Дема Д.І., Дорохова Л.М., Віленчук О.М. Фінансовий менеджмент: підручник. Житомир : ЖНАЕУ. 2018. 320 с.

74. Рогов Г. К. Система фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку: складові концепції. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2018. №3. С. 222-229.

ДОДАТОК А

Звіт про фінансовий стан ПАТ «Запоріжтрансформатор» на 31.12.2018 рік

Актив	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	5278	5 047
первісна вартість	1001	17545	16 274
накопичена амортизація	1002	-12267	-11 227
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1050	674
Основні засоби:	1010	1175768	1 244 144
первісна вартість	1011	1344912	1 334 464
знос	1012	-169144	-90 320
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	736 722	726722
інші фінансові інвестиції	1035	441 926	441 926
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	39	44
Усього за розділом I	1095	2360783	2 428 577
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	757345	923 377
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	318205	234 618
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	43029	49 562
з бюджетом	1135	174898	144 752
у тому числі з податку на прибуток	1136	140769	140 769
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	107836	114 000
Гроші та їх еквіваленти	1165	338439	722 658
Інші оборотні активи	1190	450	2 058
Усього за розділом II	1195	1766565	2 210 775
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	4127348	4 639 332

Продовження ДОДАТКУ А

Пасив	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	22103	22103
Капітал у дооцінках	1405	635679	668840
Додатковий капітал	1410	244	244
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-6751641	-6295838
Вилучений капітал	1430	-1328	-510
Усього за розділом I	1495	-6094943	-5605161
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	124342	132839
Пенсійні зобов'язання	1505	39526	52427
Довгострокові кредити банків	1510	0	3591082
Довгострокові забезпечення	1520	72718	82107
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	20658	19976
Усього за розділом II	1595	237586	3858455
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	8866716	5162975
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	253931	285902
за розрахунками з бюджетом	1620	2858	3542
за розрахунками зі страхування	1625	2123	1834
за розрахунками з оплати праці	1630	8925	7788
за одержаними авансами	1635	280887	345769
за розрахунками з учасниками	1640	259323	259332
Доходи майбутніх періодів	1665	129	8982
Інші поточні зобов'язання	1690	309813	309914
Усього за розділом III	1695	9984705	6386038
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	4127348	4639332

Продовження ДОДАТКУ А

Звіт про фінансовий стан ПАТ «Запоріжтрансформатор» на 31.12.2019 рік

Актив	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	4 081	5278
первісна вартість	1001	17553	17545
накопичена амортизація	1002	-13 472	-12267
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 846	1050
Основні засоби:	1010	1 104 349	1175768
первісна вартість	1011	1 353 652	1344912
знос	1012	-249 303	-169144
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	736 722	736 722
інші фінансові інвестиції	1035	441 916	441 926
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	15 033	39
Інші оборотні активи	1090	4 237	0
Усього за розділом I	1095	2 308 184	2360783
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	429 536	757345
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	183 955	318205
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	20 535	43029
з бюджетом	1135	166 810	174898
у тому числі з податку на прибуток	1136	140 769	140769
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	73 004	107836
Гроші та їх еквіваленти	1165	219	338439
Витрати майбутніх періодів	1170	5 011	0
Інші оборотні активи	1190	402	450
Усього за розділом II	1195	879 472	1766565
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	3 187 656	4127348

Продовження ДОДАТКУ А

Пасив	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	22103	22103
Капітал у дооцінках	1405	549983	635679
Додатковий капітал	1410	243	244
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-6296414	-6751641
Вилучений капітал	1430	0	-1328
Усього за розділом I	1495	-5724085	-6094943
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	107013	124342
Пенсійні зобов'язання	1505	89812	39526
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	59611	72718
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	19179	20658
Усього за розділом II	1595	256436	237586
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	8010498	8866716
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	161174	253931
за розрахунками з бюджетом	1620	1892	2858
за у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0
за розрахунками зі страхування	1625	50	2123
за розрахунками з оплати праці	1630	8958	8925
за одержаними авансами	1635	166871	280887
за розрахунками з учасниками	1640	259318	259323
Доходи майбутніх періодів	1665	152	129
Інші поточні зобов'язання	1690	46392	309813
Усього за розділом III	1695	8655305	9984705
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	3187656	4127348

Продовження ДОДАТКУ А

Звіт про фінансовий стан ПАТ «Запоріжтрансформатор» на 31.12.2020 рік

Актив	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	3 025	4 081
первісна вартість	1001	17600	17553
накопичена амортизація	1002	-14 575	-13 472
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 039	1 846
Основні засоби:	1010	1 025 278	1 104 349
первісна вартість	1011	1 354 894	1 353 652
знос	1012	-329 616	-249 303
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	736 722	736 722
інші фінансові інвестиції	1035	441 916	441 916
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	15 010	15 033
Інші оборотні активи	1090	4 644	4 237
Усього за розділом I	1095	2 227 634	2 308 184
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	646 795	429 536
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	288 529	183 955
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	5 551	20 535
з бюджетом	1135	186 575	166 810
у тому числі з податку на прибуток	1136	140 769	140 769
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	26 287	73 004
Гроші та їх еквіваленти	1165	409	219
Витрати майбутніх періодів	1170	3 448	5 011
Інші оборотні активи	1190	347	402
Усього за розділом II	1195	1 157 941	879 472
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	3 385 575	3 187 656

Продовження ДОДАТКУ А

Пасив	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	22103	22103
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	508380	549983
Додатковий капітал	1410	243	243
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-8791130	-6296414
Вилучений капітал	1430	0	0
Усього за розділом I	1495	-8260404	-5724085
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	100561	107013
Пенсійні зобов'язання	1505	92794	89812
Довгострокові забезпечення	1520	25927	59611
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	13852	19179
Усього за розділом II	1595	219282	256436
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	10362082	8010498
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	617642	161174
за розрахунками з бюджетом	1620	3722	1892
за розрахунками зі страхування	1625	1789	50
за розрахунками з оплати праці	1630	7224	8958
за одержаними авансами	1635	128509	166871
за розрахунками з учасниками	1640	259318	259318
Поточні забезпечення	1660	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	3	152
Інші поточні зобов'язання	1690	46408	46392
Усього за розділом III	1695	11429697	8655305
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	3385575	3187656

ДОДАТОК Б

Звіт про фінансові результати ПАТ «Запоріжтрансформатор» за 2018 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1625849	2311462
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-1373400	-1403689
Валовий:			
прибуток	2090	252449	907773
збиток	2095	0	0
Інші операційні доходи	2120	25005	10592
Адміністративні витрати	2130	-140482	-162109
Витрати на збут	2150	-75699	-174812
Інші операційні витрати	2180	-46366	-58348
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	14907	523096
збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	130520	26060
Інші доходи	2240	0	0
Фінансові витрати	2250	-659503	-1028613
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	-1055	-333
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	0	0
збиток	2295	-515131	-479790
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	11678	10063
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	0	0
збиток	2355	-503453	-469727

Продовження ДОДАТКУ Б

Звіт про фінансові результати ПАТ «Запоріжтрансформатор» за 2019 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1270711	1625849
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-1263676	-1373400
Валовий:			
прибуток	2090	7035	252449
збиток	2095	0	0
Інші операційні доходи	2120	117757	25005
Адміністративні витрати	2130	-131410	-140482
Витрати на збут	2150	-70209	-75699
Інші операційні витрати	2180	-46081	-46366
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	0	14907
збиток	2195	-122908	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	1309680	130520
Інші доходи	2240	0	0
Фінансові витрати	2250	-786870	-659503
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	-370	-1055
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	399532	0
збиток	2295	0	-515131
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	8964	11678
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	408496	0
збиток	2355	0	-503453

Продовження ДОДАТКУ Б

Звіт про фінансові результати ПАТ «Запоріжтрансформатор» за 2020 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	713769	1270711
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-667240	-1263676
Валовий:			
прибуток	2090	46529	7035
збиток	2095	0	0
Інші операційні доходи	2120	8501	117757
Адміністративні витрати	2130	-89227	-131410
Витрати на збут	2150	-29063	-70209
Інші операційні витрати	2180	-45132	-46081
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	0	0
збиток	2195	-108392	-122908
Дохід від участі в капіталі	2200	11544	0
Інші фінансові доходи	2220	131	1309680
Інші доходи	2240	0	0
Фінансові витрати	2250	-2452629	-786870
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	-326	-370
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	0	399532
збиток	2295	-2549672	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	7694	8964
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	0	408496
збиток	2355	-2541978	0

ДОДАТОК В

Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом) ПАТ
«Запоріжтрансформатор» за 2018 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від: реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	590 073	1574055
Повернення податків і зборів	3005	0	3413
Цільове фінансування	3010	73	488
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	118 242	1356491
Надходження від повернення авансів	3020	2 866	3787
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	16 413	22847
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	11	2
Надходження від операційної оренди	3040	3 977	3790
Інші надходження	3095	6 043	1826
Витрачання на оплату: товарів (робіт, послуг)	3100	-539 274	-952280
Праці	3105	-206 317	-179654
Відрахувань на соціальні заходи	3110	-59 147	-49660
Зобов'язань з податків і зборів	3115	-87 981	-106695
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3117	-16 687	-39675
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3118	-71 294	-67020
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків та зборів	3135	-718 555	-966551
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	-8 911	-149216
Інші витрачання	3190	-38 634	-40787
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	78879	521856
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від отриманих:			

Продовження ДОДАТКУ В

відсотків	3215	0	0
дивідендів	3220	0	0
Інші надходження	3250	510	0
Витрачання на придбання фінансових інвестицій	3255	0	0
Витрачання на придбання необоротних активів	3260	-14 161	-28379
Інші платежі	3290	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-13651	-28379
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Інші надходження	3340	0	0
Витрачання на випуск власних акцій	3345	-1328	-510
Сплата дивідендів	3350	-26852	-203
Витрачання на сплату дивідендів	3355	-9	-22
Витрачання на сплату відсотків	3360	-397603	-258623
Інші платежі	3390	-18718	-33824
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-444510	-293182
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	-379282	200295
Залишок коштів на початок року	3405	722658	514433
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	-4936	7930
Залишок коштів на кінець року	3415	338440	722658

Продовження ДОДАТКУ В

Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом) ПАТ

«Запоріжтрансформатор» за 2019 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від: реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	361 505	590 073
Повернення податків і зборів	3005	0	0
Цільове фінансування	3010	397	73
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	710 446	118 242
Надходження від повернення авансів	3020	326	2 866
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	1 511	16 413
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	11	11
Надходження від операційної оренди	3040	4 134	3 977
Інші надходження	3095	5 882	6 043
Витрачання на оплату: товарів (робіт, послуг)	3100	-314 041	-539 274
Праці	3105	-217 919	-206 317
Відрахувань на соціальні заходи	3110	-60 282	-59 147
Зобов'язань з податків і зборів	3115	-73 191	-87 981
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3117	0	-16 687
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3118	-73 191	-71 294
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків та зборів	3135	-397 463	-718 555
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	0	-8 911
Інші витрачання	3190	-23 832	-38 634
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	-2516	78879
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації необоротних активів	3205	0	0

Продовження ДОДАТКУ В

Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	0	0
дивідендів	3220	0	0
Інші надходження	3250	0	510
Витрачання на придбання фінансових інвестицій	3255	0	0
Витрачання на придбання необоротних активів	3260	-7 887	-14 161
Інші платежі	3290	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-7887	-13651
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Інші надходження	3340	0	0
Витрачання на випуск власних акцій	3345	0	-1328
Сплата дивідендів	3350	-14368	-26852
Витрачання на сплату дивідендів	3355	-5	-9
Витрачання на сплату відсотків	3360	-281572	-397603
Інші платежі	3390	-18995	-18718
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-314940	-444510
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	-325343	-379282
Залишок коштів на початок року	3405	338440	722658
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	12878	-4936
Залишок коштів на кінець року	3415	219	338440

Продовження ДОДАТКУ В

Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом) ПАТ

«Запоріжтрансформатор» за 2020 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від: реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	214 335	361 505
Повернення податків і зборів	3005	0	0
Цільове фінансування	3010	86	397
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	548 111	710 446
Надходження від повернення авансів	3020	277	326
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	0	1 511
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	11	11
Надходження від операційної оренди	3040	3 059	4 134
Інші надходження	3095	3 163	5 882
Витрачання на оплату: товарів (робіт, послуг)	3100	-392 278	-314 041
Праці	3105	-176 365	-217 919
Відрахувань на соціальні заходи	3110	-45 289	-60 282
Зобов'язань з податків і зборів	3115	-59 212	-73 191
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3118	-59 212	-73 191
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків та зборів	3135	-96 681	-397 463
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	-235	0
Інші витрачання	3190	-8 793	-23 832
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	-9811	-2516
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації необоротних активів	3205	0	0
Надходження від отриманих:			

Продовження ДОДАТКУ В

відсотків	3215	0	0
дивідендів	3220	11544	0
Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання фінансових інвестицій	3255	0	0
Витрачання на придбання необоротних активів	3260	-879	-7 887
Інші платежі	3290	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	10665	-7887
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Інші надходження	3340	0	0
Витрачання на випуск власних акцій	3345	0	0
Сплата дивідендів	3350	0	-14368
Витрачання на сплату дивідендів	3355	0	-5
Витрачання на сплату відсотків	3360	0	-281572
Інші платежі	3390	-664	-18995
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-664	-314940
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	190	-325343
Залишок коштів на початок року	3405	219	338440
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	0	12878
Залишок коштів на кінець року	3415	409	219

ДОДАТОК Г

Звіт про фінансовий стан ПАТ «Запоріжтрансформатор» на 30.09.2021 рік

Актив	Код рядка	На 30.09.2021 рік
1. Необоротні активи		
Нематеріальні активи:	1000	3538
первісна вартість	1001	18949
накопичена амортизація	1002	-15411
Незавершені капітальні інвестиції	1005	2856
Основні засоби:	1010	1035509
первісна вартість	1011	1437837
знос	1012	-402328
Інвестиційна нерухомість:	1015	0
первісна вартість	1016	0
знос	1017	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	33368
інші фінансові інвестиції	1035	435 308
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	15004
Відстрочені податкові активи	1045	2258
Інші оборотні активи	1090	4633
Усього за розділом I	1095	1532474
II. Оборотні активи		
Запаси	1100	437948
Виробничі запаси	1101	108279
Незавершене виробництво	1102	275391
Готова продукція	1103	9011
Товари	1104	45266
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	131295
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		
за виданими авансами	1130	178884
з бюджетом	1135	142056
у тому числі з податку на прибуток	1136	140770
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	53456
Гроші та їх еквіваленти	1165	3147
Витрати майбутніх періодів	1170	2984
Рахунки в банках		3141

Продовження ДОДАТКУ Г

Інші оборотні активи	1190	337
Усього за розділом II	1195	950107
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	15
Баланс	1300	2482596
Пасив	Код рядка	На 30.09.2021 рік
I. Власний капітал		
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	22103
Капітал у дооцінках	1405	476552
Додатковий капітал	1410	151
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-9233533
Неконтрольована частка	1490	1286
Усього за розділом I	1495	-8733441
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення		
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	94634
Пенсійні зобов'язання	1505	94807
Довгострокові забезпечення	1520	21880
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	13818
Усього за розділом II	1595	211321
III. Поточні зобов'язання і забезпечення		
Короткострокові кредити банків	1600	10080036
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0
за товари, роботи, послуги	1615	448782
за розрахунками з бюджетом	1620	4480
за розрахунками зі страхування	1625	1960
за розрахунками з оплати праці	1630	8313
за одержаними авансами	1635	116219
за розрахунками з учасниками	1640	259318
Доходи майбутніх періодів	1665	2
Інші поточні зобов'язання	1690	85606
Усього за розділом III	1695	11004716
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0
Баланс	1900	2482596

Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ

Я, Костенко Наталія Геннадіївна, студентка 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти: natashakostenko1250@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Удосконалення управління кредиторською заборгованістю ПАТ Запоріжтрансформатор» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____

Підпис _____ Костенко Н.Г.

Дата _____

Підпис _____ Кущик А.П.